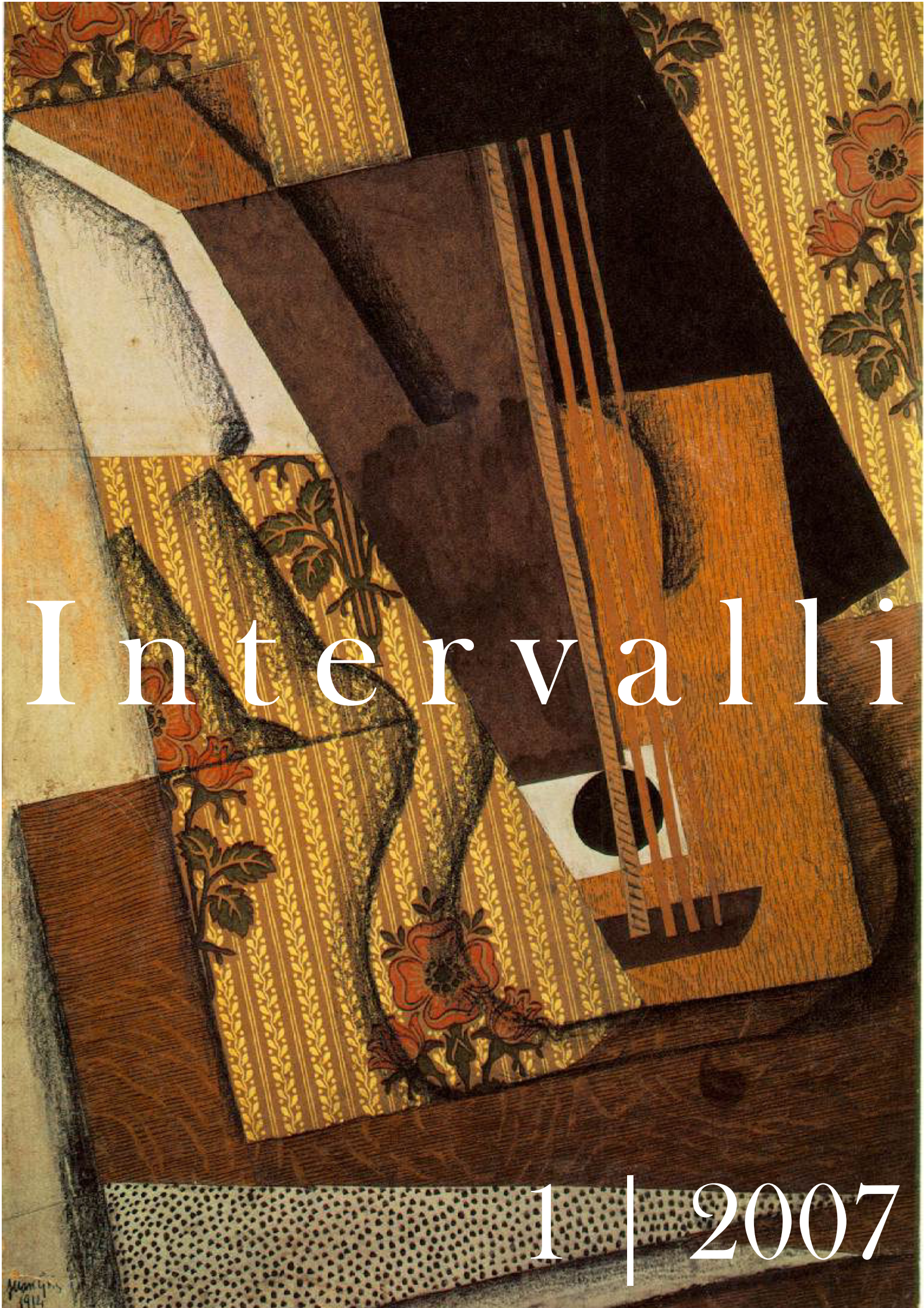

Intervalli

1 | 2007

M. G. 1912

Intervalli 2007

Musiikkikirjastoalan aikakausjulkaisu

ISSN 1796-7392 20. vuosikerta

Julkaisija Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry

PL 148, 01301 Vantaa

www.kaapeli.fi/~musakir musakir@kaapeli.fi

Päätoimittaja

Heikki Poroila

Tikkurilan kirjasto, Lummetie 4, 01300 Vantaa

Puhelin 09-8932 2201, heikki.poroila@gmail.com

Intervalli-lehti julkaistaan vuonna 2007 PDF-muotoisena verkkolehtenä.

Lehti on maksutta kiinnostuneiden luettavissa ja ladattavissa julkaisijan verkkosivuilta.

Lehdestä saa valmistaa paperikopioita yksityiseen käyttöön sekä kirjastoissa normaaliin lukusali- ja lainauskäyttöön. Lehden sisältö on tekijänoikeuden suojaamaa.

Sisältö 1 | 2007

Uutta mietittävää riittää 1 | *Heikki Poroila*

HelMet-musiikkisivut 2 | *Chris Gurney ja Juha Vyyryläinen*

Mitä sitten kun...? - Ajatuksia tulevaisuudesta 9

Musiikkikirjastot ja digitaalinen verkkomusiikki 32 | *Heikki Poroila*

Summary in English 42

Kansikuva *Kitara* (Juan Gris, 1914)

Uutta mietittävää riittää

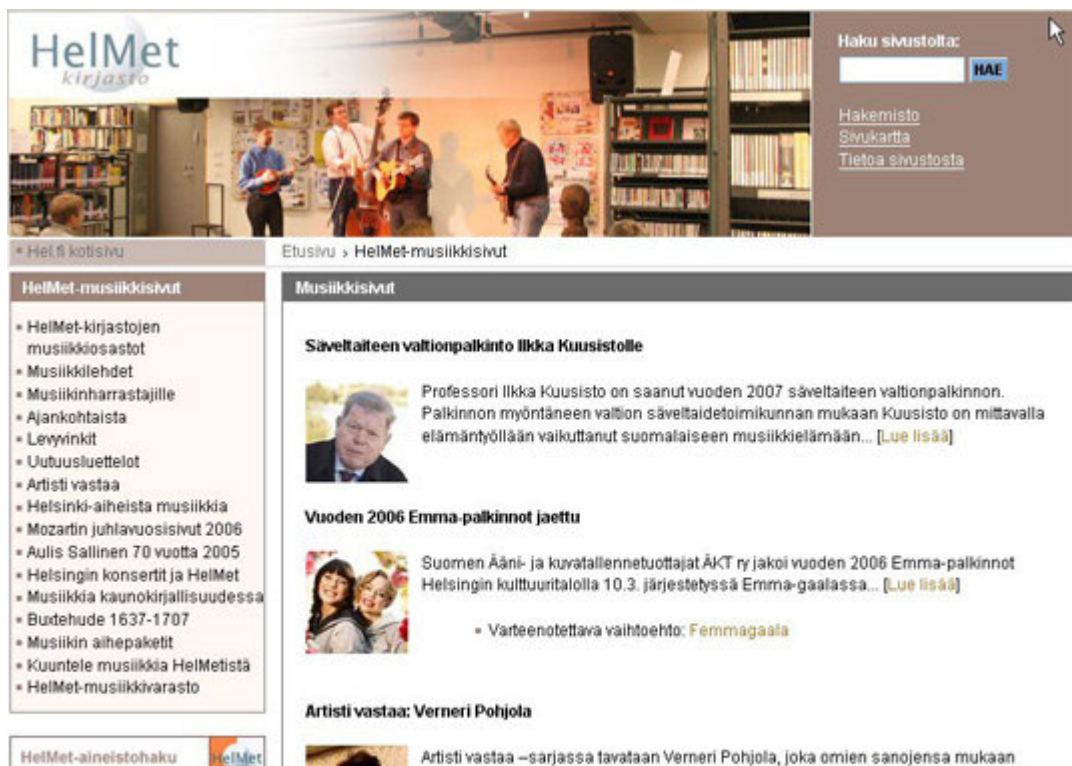
Intervallin julkaisemisessa alkaa kahdeskymmenes vuosi. Kuosi on osittain uusi, koska olemme luopuneet paperille painamisen pitkästä perinteestä. Toisaalta moni asia ei erityisemmin ole muuttunut, koska lehteä tekee edelleen suuren ikäluokan edustaja hyvin vähäisin graafisin lahjoin. Ainakaan toistaiseksi lehdelle ei ole löytynyt nuorempien ikäluokkien luovaa hyökyä. Luotan siihen, että niinkin vielä käy.

Musiikkikirjastoalan lehtenä Intervalli pyrkii tarjoamaan lukijoilleen sekä oman ammatin asiantietoa että uutta ajateltavaa. Kuten voi huomata, ns. silppuaineistoa lehdestä ei enää löydy. Sen nykyinen julkaisu-ympäristö on Kirjastot.fin *Musiikkikirjastot*-sivusto, epävirallinen verkko-Intervalli. Siellä julkaistaan pääosa alamme uutisista, keskustelupuheenvuoroista ja musiikkiaineiston esittelyistä. Siellä kannattaa vierailla päivittäin.

Siirtyminen PDF-muotoisen lehden julkaisemiseen oli julkaisijalle taloudellisesti välttämätön toimi, josta kuitenkin toivon mukaan seuraa pääosin hyviä asioita. Ainakin ulkoisesti luvassa on näyttävämpi lehti, koska värin käyttö ja lehden laajuus eivät ole kustannus-kysymys. Pääasiana on kuitenkin ammatillisesti antoisa sisältö, ja sehän ei riipu ulkoisista tekijöistä vaan meistä kaikista.

Tässä numerossa haistellaan ja pohditaan enimmäkseen uusia tuulia. Verkkopalveluidemme anti on usein kyseenalaista, nyt pohditaan musiikkikirjastojen oman tarjonnan todellisia mahdollisuuksia. Mietittävänä on myös lähitulevaisuuden muutos, kun suuret ikäluokat poistuvat työelämästä – ehkä musiikkikirjastoja käyttämään –, mutta nuorempien elämäntavat eivät välttämättä suuntaudu fyysisen kirjaston käyttöön. Tästä aihepiiristä lausuu näkemyksensä ilahduttavan suuri ammattilaisten joukko ympäri Suomea. Lehden kolmantena aiheena on vanha tuttu, mutta silti kysymyksiä täynnä oleva musiikin verkkojakelun tema. Musiikkikirjastoille se on ohittamaton aihe, joten kimpussa on jaksettava olla.

Heikki Poroila

HelMet-musiikkisivut

Äänessä Chris Gurney & Juha Vyyryläinen

Kysymykset ja kuvat Heikki Poroila

Musiikkikirjastoilla on paljon omia verkkosivuja, joiden tarjonta ja laatu vaihtelee kovasti. Pääkaupunkiseudun musiikkiosastot totesivat vuoden 2006 lopulla, että järkeäkin saa käyttää ja voimat yhdistää. Tuloksena oli neljän kirjaston yhteiset musiikkisivut. Sivujen tekninen toimittaja **Chris Gurney** ja levyvinkkejä kirjoittava **Juha Vyyryläinen** kertovat omasta osuudestaan.

Miten sinä Chris olet päätnyt pääkaupunkiseudun kirjastojen yhteisten musiikkisivujen tekniseksi toimittajaksi?

CG: Kirjastoalalle tulin vähän sattumalta Keravan kauppaoppilaitoksen kirjastolinjan kautta 1995. Se työ vaan tuntui suhteellisen mielekkäästi. Keravalta pääsin käytännössä suoraan töihin Rikhardinkadun kirjastoon, jossa olenkin viihtynyt mainiosti nämä kym-

menen vuotta. Aloitin mikrotukihenkilönä ja tietotekniikkavirkailijana. Kun meille muutama vuosi sitten remontin yhteydessä perustettiin melkein oikea musiikkiosasto, olen ollut siinäkin mukana. Oman musiikkiosaston saaminen nuortenosaston yhteyteen oli kyllä toimiva ratkaisu.

Onko sinulla myös atk-alan opintoja takana?

CG: Ei, se taito on tullut lähinnä omien harrastusten kautta, olen puuhaillut koneiden kanssa paljonkin.

Missä vaiheessa sinä tulit mukaan Helsingin musiikkisivujen tekemiseen?

CG: Musiikki on aina kiinnostanut harrastuksena. Kun olen meillä alusta lähtien tehnyt verkkosivuja, tuli tietenkin mieleen myös

musiikkiaineiston paikallinen esittely. Siellä oli pienimuotoista toimintaa, uutuuksien puf-fausta ja artistien esittelyä. Se oli lähinnä mi-nun ja **Heinosen Jyrkin** kokeiluprojekti, mut-ta kyllä siinä myös ajateltiin, että se voisi laa-jentuakin, jos tekijöitä ja mielenkiintoa löytyy. Aika pitkään siinä oli kyllä hiljaiseloa, kunnes kirjaston nettisivujen kokonaisuudistuksen yhteydessä tuntui luontevalta rakentaa yleiset musiikkisivut. Siitä se lähti liikkeelle.

Ilmeisesti verkkosivujen rakentaminen on si-nulle tuttua muutenkin kuin vain kirjaston yh-teydessä?

CG: Kyllä joo, olen tehnyt musapuolen sivuja muutenkin kuin työn ohessa. Osa on ollut har-rastusta, mutta on siellä jokin virallinenkin kuten Jimi Tenorin (www.jimitenor.com/) ja Nicole Willisin (www.nicolewillis.com/) si-vut. Muutama vuosi sitten rakensin myös Sähkö Recordingsin sivut ja vastaan niistä edelleen (www.sahkorecordings.com).

Kuinka pitkälle Helsingin musiikkisivujen konsepti oli teidän käsialaanne? Oliko kiinnos-tusta Helsingissä laajemminkin?

CG: Kyllä meillä oli suunnittelutyöryhmä, mutta varmaan meidän rikulaisten vaikutus oli aika suuri. Mukaan tulivat Kirjasto 10:stä **Ikkalan Mikko** ja **Riitta Aalto-Koistinen**, joka rupesi hommaa koordinoimaan. Olemme saaneet toteuttaa ideoitamme varsin itsenäi-sesti.

Jos ajattelet nykyistä palveluvalikoimaa, miten pitkälle se on ollut omaa keksintää, kuinka paljon on katsottu mallia muualta?

CG: Ei meillä varsinaisia esikuvia ole ollut. Lähdimme pohtimaan, mikä voisi itseäkin asiakkaana kiinnostaa, levyvinkit tuntuivat tässä hyvinkin luontevalta osalta. *Artisti vas-taa* –sarja oli sitten enemmän meikäläisen ideoima ja toteuttama projekti, joka vain lii-tettiin musiikkisivuihin. Sekin oli alun perin hetkellinen päähänpisto, jos kokeilisi tällaista-kin. Nythän se on jo aika laaja kokonaisuus,

taitaa olla nelisenkymmentä nimeä mukana, tuoreimpana **Verner Pohjola**.

Valikoima on aika näyttävä. Onko kukaan tä-hän mennessä kieltäytynyt?

CG: Olin aika skeptinen itsekkin, mutta suh-teilla sain alkuun pari varmaa vastausta ja ny-kyään tällainen on luontevaa toimintaa artis-teille. Joku ei ole vastannut, mutta useimmat ovat tulleet mukaan. Tässä on ollut ideana pitää sivusto elävänä, ettei se jämähdy paikal-leen. Tämän vuoden alku on ollut vähän hi-dasta, mutta kyllä näitä useampi kuukaudessa on keskimäärin saatu aikaan. Artistien suhtau-tuminen on joka tapauksessa ollut hyvinkin positiivista.

Uutta palvelua Suomessa edustaa myös osasto Kuuntele musiikkia HelMetistä, joka sisältää tekijänoikeudellisesti vapaata musiikkia kuun-neltavaksi tai itselle ladattavaksi.

CG: Se on Ikkalan Mikon ja Kirjasto 10:n projekti, joka valmistui syksyllä 2006. Nyt esillä oleva valikoima on se, minkä Mikko ehti opetusministeriön projektirahalla tehdä. Tarkoitus on ollut testata, miten tällainen pal-velu toimii ja miten sitä voitaisiin ehkä laa-jemminkin hyödyntää. Joitakin teknisiä ongel-mia tässä on ilmennyt mm. mediasoitimen valinnassa ja HelMet-tietokantaan sisältyvän automaattisen istunnonkatkaisun takia. Viisi minuuttia ei ole musiikin kuuntelijalle kovin-kaan pitkä aika! Todennäköisesti tällainen kuuntelu täytyy jatkossa toteuttaa muuten kuin HelMet-tietokannan sisällä, jotta katkaisusta päästään eroon.

Helsingin musiikkisivuista syntyi sittemmin HelMet-kirjaston yhteinen palvelu, kun pääkaupunkiseudun kaikki musiikkikirjastot päättivät järkeistää verkkopalveluitaan. Tällä hetkellä sivustolla on seudullinen toimituskunta ja avustajia sieltä sun täältä. Miten tähän ratkaisuun päädyttiin?

CG: Kun idea ensimmäisen kerran sanottiin ääneen, se alkoi hyvin nopeasti tuntua järkevältä ja hyvältä idealta. Olen voinut olla tässäkin alusta lähtien mukana, ja hyvähän se on, jos palvelusta tulee näin monipuolisempi ja tekijöitä on mukana enemmän. Kokoelma liikkuu joka tapauksessa kirjastojen välillä, niin miksi ei myös tällainen asiakkaille suunnattu yhteinen palvelu.

Asemasi on aika keskeinen, koska vastaat sivujen teknisestä toteutuksesta. Onko näkyvissä sellaisia uudistuksia, jotka vaikuttavat musiikkisivun kautta tarjottaviin palveluihin?

CG: Julkaisujärjestelmämme on suhteellisen kankea, vaikka teoriassa mahdollisuuksia on aika paljon. Uusia ominaisuuksia on kuitenkin

kin tulossa, ihan lähiaikoina on musiikkisivuillekin tulossa keskustelun ja kommentoinnin mahdollisuus. Se on mielenkiintoista ja mukavaa, koska ominaisuuden voi yhdistää esimerkiksi levyvinkkeihin. Tätä olemme toivoneet alusta lähtien, nyt se toteutunee kevään kuluessa.

Miten suhtaudut ajatukseen, että HelMet-musiikkisivuja ruvettaisiin kehittämään tavalla tai toisella kaikkien suomalaisten musiikkikirjastojen verkkopalveluiden keskuspaikaksi. Olisitko valmis tällaiseenkin kuvioon?

CG: Kyllä yhteistyö on aina hyvä juttu. [Chris on pitkään vaiti ja katsoo kaukaisuuteen. – HP] Mutta kyllä se vielä tuntuu vähän kaukaiselta ajatukselta käytännön tasolla. Ainakin siinä on yhtä ja toista mietittävää että miten se toteutetaan.

Yksinkertaisimmillaan kysymys kai olisi siitä, että sivustolle aineistoa syöttävät avustajat ovat yhtä hyvin Rovaniemellä ja Kuopiossa kuin Vantaalla tai Kauniaisissa. Suurempi haaste

lienee siinä, miten eri puolilla tuotetut tietokannat, esimerkiksi paikallisesta musiikista, linkitetään. Tällä haavaa on vallalla sellainen ajatus, että Kirjatot.fi:n musiikkikirjastosivut ovat alan ammattilaisille tarkoitettut, HelMet-musiikkisivuista voisi kehittää asiakkaille suunnatun palvelun...

CG: Kyllä sellainen ratkaisu asiakkaan näkökulmasta olisi olennaisesti parempi, eihän kukaan voi ruveta etsimään kaikkien kirjastojen sivuilta. HelMet-tietokanta taitaa olla jo niin tunnettu ja käytetty ”brändi”, että siitä suoraan avautuva kansallinen musiikkikirjastosivusto olisi käyttäjän kannalta hyvä ratkaisu.

Kuinka käytettyjä nämä musiikkisivut käytännössä ovat? Onko meillä mitään tilastoja?

CG: Tarkkoja lukuja on aika vähän tarjolla, mutta tuoreen laskelman mukaan musiikkisivut olisivat Helsingin kaupunginkirjaston alla olevista sivuista kolmanneksi käytetyimpiä tai vierailuimpia heti pääsivun ja Kirjasto 10:n sivun jälkeen. Kyllä myös tämänsuuntaista palautetta on saatu asiakkaiden taholta.

*Tässä vaiheessa keskusteluun liittyy myös **Juha Vyyryläinen**, joka on aloittanut kirjastouransa jo vuonna 1981 Kotkassa. Mitenkäs siitä eteenpäin ja tähän päivään yhdeksi musiikkisivujen levyvinkkien säännölliseksi tekijäksi?*

JV: Kotkassa minulla oli mahdollisuus olla musiikin kanssa tekemisissä, ja siitä lähti syvällisempi kiinnostus musiikkiin. Välillä tein muita hommia, mutta lopulta kirjasto taas veti puoleensa. Täällä Helsingissä olen ehtinyt työskennellä Viikin kirjastossa, Oulunkylässä, Pasilassa ja laitoskirjastossa. Erilaisia paikkoja ja kirjastoja on siis tullut nähdyksi. Kun Kirjasto Kymppiin etsittiin henkilökuntaa, se alkoi tuntua kiinnostavalta haasteelta. Musiikki on minulle rakas harrastus, se tuntui hyvältä ratkaisulta siinäkin mielessä.

Sinua ei pelottanut tulla kirjastoon, joka on auki aamusta iltaan välillä aika levottoman rautatieaseman välittömässä läheisyydessä...?

JV: Ei, päinvastoin. Se kiinnosti juuri ideana, kyllä se erilaisuus oli minulle houkutteleva kipinä. Kymmissä olen tehnyt erittäin monipuolista työtä, mutta lähinnä päävastuualueeni on klassisen musiikin kokoelmatyö.

*Eli sinä pidät huolta siitä, että kokoelmasta löytyy muutakin kuin *Bachia* ja *Beethovenia*?*

JV: Se on tarkoitus!

Miten sinä tähän musiikkisivuhommaan tulit mukaan?

JV: Osittain se oli omaa halua, olin jo pidempään halunnut ruveta kirjoittamaan musiikista ja tuoda sitä lähemmäs käyttäjiä tekstinkin kautta. Mutta kyllä minua siihen sitten kysyttiin.

Tällainen säännöllinen kirjoittaminen musiikista ei ole alallamme kovinkaan harrastettu asia. HelMet-musiikkisivuille näyttää innokkaita kirjoittajia kuitenkin löytyneen. Mistä se voisi johtua?

JV: Ainakin minä osaan parhaiten ilmaista itseäni kirjoittamalla. Se on aina ollut läheisin ilmaisutapa. Kun mahdollisuus tarjoutui, siihen oli helppo tarttua. Ehkä kaikilla ei ole tilanne tällainen.

Kun katselee näitä levyvinkkejä, siellä ovat kohtalaisen hyvin edustettuina eräänlaiset ääri-laidat punkista vanhaan musiikkiin, mutta vähemmän eri tyyllilajien keskittien kulkijoita. Onko tämä sattumaa vain seurausta kirjoittamishaluisten asenteista? Onko tarjonta nyt riittävän monipuolinen?

CG: Minusta se on aika hyvä nyt, ei siellä pelkästään kummallisuuksia ole. Onhan siellä jopa listapoppiakin arvioitu – lyhyesti tosin. Kun vielä tähän tulee vielä laajempi kirjoittaja-joukko, kirjokin kasvaa. Vaikka on mukava tuoda esiin vähemmän tunnettua mutta mielenkiintoista musiikkia, kyllä aina välillä täytyy valtavirtaakin esitellä. Tarkoitus ei ole, että levyvinkit ovat jotain häröilyä pelkästään.

Kannattaisiko tai pitäisikö levyvinkkejä kehittää siihen suuntaan, että esittely sisältäisi myös mahdollisuuden kuunnella näytettä, ostaa se kaupalliselta välittäjältä jne.?

CG: Minusta siellä pitäisi olla ääninäytteitä, mutta miten asia käytännössä ratkaistaisiin, sitä en osaa sanoa.

JV: Kun musiikista on kysymys, niin kyllä kuultava näyte olisi olennainen osa palvelua. Sanat eivät riitä kaikkeen.

Miten sinä Juha kehittäisit HelMet-musiikkisivujen nykyisiä palveluita?

JV: Levyvinkkien lisäksi kiinnostaisi kyllä laajempikin kirjoittaminen musiikista. Esimerkiksi historialliset esseet olisivat kiinnostava alue, jota ei ole juuri kokeiltu.

Jos ajattelen teidän kummankin työnkuva, voidaanko sanoa, että siinä näkyy tavallaan uusi, lähitulevaisuudessa hyvinkin kysytty ratkaisumalli? Ei enää ”pelkästään” kirjastotyön ammattilainen, vaan myös asiasisällön?

JV: Kyllä ainakin minulle tämä ”uusi” työnkuva on koko ajan vain tärkeämpi. Kun teknisen kehityksen perässä yritetään pysyä ja sitä hyödyntää asiakaspalvelussa, tarve perinteisen työnkuvan laajentamiseen on selkeästi tarpeita. Jalat on hyvä pitää tukevasti maassa, mutta kyllä tämä mielekäs ratkaisu on ainakin tässä laajuudessa.

CG: Minulle tämä on varsin luonnollinen olo-tila, koska olen edustanut tällaista uudempaa työnkuva työpöytäni alusta lähtien. Omassa kirjastossani olen saanut myös työyhteisön tuen sille, että tehdään myös sisältötuotantoa. Kyllä tämä on selkeästi yksi keino selviytyä tulevaisuudessakin.

Puhutaan lopuksi vielä verkkopalveluista vähän lisää. HelMet-musiikkisivut ovat varmasti omassa lajissaan jo varsin monipuoliset ja laadukkaat. Itse pidän niitä silti edelleen eräänlaisena ”lisäkivana”, joka tulee varsinaisten kirjastopalveluiden päälle niitä mitenkään korvaamatta. Tuntuuko teistä mahdolliselta, että joskus verkkopalvelut mielletään – kokoelmätietokanta pois lukien – yhtä tärkeiksi ja antoisiksi kuin perinteiset laina- ja tietopalvelut? Voisiko esimerkiksi meillä olla perinteisen tietopalvelun korvaava verkkopalvelu?

CG: Ennen näitä yhteisiä musiikkisivuja harkitsimme Rikhardinkadun kirjastossa omaa, pientä ja kokeiluluonteista tietopalvelua, jossa kuka tahansa saa kysyä musiikista ihan mitä tahansa. ”Kysy kirjastonhoitajalta” pienessä mittakaavassa. Siitä ei sitten loppujen lopuksi tullut mitään, mutta kyllä se ajatus on edelleen kestävä idea. Ehkä tällainen erikoistunut palvelu kuitenkin voisi toimia, jos siinä olisi riittävän iso ammattilaisten joukko takana vastaamassa, siis valtakunnallisena palveluna. Ainakin sen jälkeen, jos riittävän moni asiakas on löytänyt HelMet-musiikkisivut.

Kirjaston käyttöliittymä ja brändi kotina sellaiselle musiikille, jonka tekijät eivät ole kiinnostuneita rahasta vaan musiikkinsa leviämisestä ja esittelemisestä? Onko siinä jotain tulevaisuutta?

CG: Meillähän on nyt Levyvirasto, joka välittää isojen firmojen ulkopuolista musiikkia. Kyllä kirjastolla voisi olla realistinen paikka tässä. Sellaisia muusikoita ja artisteja on jo nyt paljon, jotka jakavat netissä biisejä ja CD-R-levyjä. Mutta tieto on hajallaan, löytäminen on vähän sattuman ja erikoistuneiden foorumeiden seuraamisen varassa. Välttämättä niistä ei suuri yleisö koskaan tule tietämään. Kirjaston musiikkisivuilla olevan tiedotuspaikan kautta se voisi löytyä paremmin.

JV: Olen samaa mieltä, kyllä tällaiseen rooliin olisi tarvetta ja musiikkisivut voisivat toimia tällaisessakin. Eikä mikään pakko ole pitäytyä pelkässä popmusiikissa.

Kirjasto tilapäisenä jakelijana, kun varsinaista kustantajaa ei ole eikä ehkä koskaan tulekaan. Löytyykö meiltä riittävästi asiantuntemusta ja onko työnantaja valmis rahoittamaan? Pitäisiinkö tällaista enää kirjastopalveluna?

CG: Jos tällaisen ”tilapäisen jakelijan” toiminnan pystyisi tarkasti tilastoimaan, jokaisen kuuntelun ja latauksen, toimintaa voisi verrata perinteiseen lainaustoimintaan ja osoittaa päättäjille palvelun mielekkyyttä. Itse uskon, että tällaisesta palvelusta syntyisi merkittäviä tilastolukuja.

Pitäisikö tällaista ideaa ruveta esittelemään HelMet-kirjaston sisällä? Tämähän olisi eräänlainen demolevyjen keräämisen ja lainaamisen laajennettu ja modernisoitu versio?

JV: Tällaisen idean markkinointi on aika keskeinen kysymys. Jos homma on laajasti asiakkaiden, muusikoiden ja luovien taiteilijoiden tiedossa, se voi ruveta toimimaan.

Oletteko samoissa hommissa vielä parin vuoden kuluttua?

CG: Muita haaveita ei ole, tämä tuntuu hyvältä varmasti vielä parinkin vuoden päästä.

JV: Olen ihan samaa mieltä, itse olen päässyt tässä tehtävässä mielestäni vasta alkuun ja mielelläni jatkan sitä.

HelMet-musiikkisivujen toimitus

- Riitta Aalto-Koistinen | Kirjasto 10
- Chris Gurney | Rikhardink. kirjasto
- Mikko Ikkala | Kirjasto 10
- Jaakko Lind | Tikkurilan kirjasto
- Marika Nikula | Kallion kirjasto
- Jarkko Nuutila | Kauniainen kirjasto
- Viivi Tulkki | Leppävaaran kirjasto

HelMet-kirjastojen musiikkiosastot

Itäkeskus

Stoa, Turunlinnantie 1, Helsinki, 310 85790

Kallio

Viides linja 11, Helsinki, 310 85753

Kannelmäki

Klaneettitie 5, Helsinki, 31085042

Kauniainen

Käsityönkatu 4, Kauniainen, 505 6403

Keski-Espoo

Kirstintie 11, Espoo, p. 09 816 53776

Kirjasto 10,

Elielinaukio 2 G, Helsinki, 310 85000

Kirjasto Omena

Piispanilta 11 S 10, 816 57724

Leppävaara

Leppävaarankatu 9, Espoo, 816 57615

Malmi

Ala-Malmin tori 1, Helsinki, 310 85070

Myyrmäki

Kilterinraitti 6, Vantaa, 8393 5553

Oulunkylä

Kylänvanhimmantie 27, Helsinki, 31085964

Rikhardinkatu

Rikhardinkatu 3, Helsinki, 310 85908

Tapiola

Kulttuurikeskus, Espoo, 816 57302

Tikkurila

Lummetie 4, Vantaa, 8392 3583

Töölö

Topeliuksenkatu 6, Helsinki, 310 85725

HelMet-musiikkivarasto

Lummetie 4, Vantaa 8392 2201

Levyvinkit

Kirjaston henkilökunta esittelee uusia ja vähän vanhempiakir

Monteverdi, Claudio: Scherzi musicali

Monteverdi julkaisi kaksi Scherzi Musicali-nir Varhaisempaan niistä kirjoitti säveltäjän veli, puolustaa veljensä modernia sävellystyylä n kritiikkiä vastaan. Tuona aikana musiikin ilm

American Hardcore

The History of American Punk Rock 1980-1986

Kyseessä on samannimisen, aikansa kiistatta... [Lue lisää]

- [HelMet-kirjastojen musiikkiosastot](#)
- [Musiikkilehdet](#)
- [Musiikinharrastajille](#)
- [Ajankohtaista](#)
- [Levyvinkit](#)
- [Uutuusluettelot](#)
- [Artisti vastaa](#)
- [Helsinki-aiheista musiikkia](#)
- [Mozartin juhlavuosisivut 2006](#)
- [Aulis Sallinen 70 vuotta 2005](#)
- [Helsingin konsertit ja HelMet](#)
- [Musiikkia kaunokirjallisuudessa](#)
- [Buxtehude 1637-1707](#)
- [Musiikin aihepaketit](#)
- [Kuuntele musiikkia HelMetistä](#)

Mitä sitten kun...?

Äänessä Riitta Aalto-Koistinen, Maria Ala-antti, Pirjo Hakuni, Tommi Harju, Valentin Hintikka, Ulla Hirvonen, Outi Kytömäki, Markku Lehikoinen, Liisa Lehtikangas, Jaakko Lind, Kyösti Mäkelä, Heli Pohjola, Heikki Poroila, Elina Suni, Viivi Tulkki ja Jyrki Valto sekä nimimerkit Asko ja Reijo

Alkuvuodesta 2006 istuttiin Sampolan kirjastossa pohtimassa 2000-luvun palvelupoliittisia periaatteita. Moni vanha periaate tuntui edelleen ajankohtaiselta, mutta myös uusia painotuksia löytyi. Keskustelu ei kuitenkaan ihmeemmin noista teeseistä käynnistynyt, joten nyt yritetään lähestyä tulevaisuuden vaihtoehtoja hiukan uudesta suunnasta, ehkä Sampolaa konkreettisemminkin.

Musiikkikirjastot-foorumin kautta kutsuimme kautta kollegoja pohtimaan tulevaisuutta, jossa ”suuret ikäluokat siirtyvät työelämästä eläkkeelle ja ehtivät nykyistä paremmin käyttämään musiikkikirjaston palveluita, mutta nuoret ikäluokat elävät ja kuuntelevat musiikkinsa mobiilimaailmassa (kännykät, mp3-soittimet, internet)”. Kahdessa viikossa saimme tekstiä 17 kollegalta, joista kaksi kommentoi ujosti pelkällä etunimellään.

Provoimme mietteitä seitsemällä väitteiden ja kysymysten nipulla. Muutamat kommentoivat jo-kaista kokonaisuutta, useimmat ottivat väljemmän lähestymistien. Olemme ryhmitelleet vastaukset siten, että perusteellisimmat vastaajat ovat oma joukkonsa, ja tästä osiosta löytyvät myös ne väite-kysymys –tekstit. Toisena osiona ovat vapaammin kommentoineet. Mielenkiintoisia ajatusmatkoja!

1. Kun ns. suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle, heillä on aikaa ja intoa käyttää myös kirjastojen palveluita. Ikänsä takia he ovat kiinnostuneita kuitenkin vain sellaisesta musiikista, jota nuoremmat eivät juurikaan kuuntele. Pitäisikö suuren ikäluokan musiikillisten palvelukäluokan musiikillisten palveluiden saatavuudesta olla huolissaan? Pitäisikö sille tehdä jo nyt jotain?

Ei tarvitse olla huolissaan, sillä tekemämme pohjatyo on ollut hyvää. Kokoelmasta tulee pitää hyvää huolta myös uushankintojen suhteen. Kaikkien genrejen klassikkoja tulee olla saatavilla. Vanhempi sukupolvi tykkää esineformaateista, koska ne ovat tuttuja ja niiden kuuntelua varten on hankittu laitteet niin kotiin, autoon kuin kesämökillekin. Kolmen lapsen isänä voin todistaa, että lapseni ovat joutuneet kuuntelemaan myös minun nuoruuteni musiikkia. Kyllä Beatlesit, Rollarit, Pink Floydit ja Zappat löytävät kuulijansa aina uusista sukupolvista. (**Markku Lehikoinen**)

Suuret ikäluokat ovat musiikkimaultaan yhtä heterogeeninen joukko kuin mikä tahansa muu väestön osa. Heistä ja heidän musiikillisista mieltymyksistään ei tarvitse olla huolissaan, he osaavat kysyä kaikkea mahdollista musiikkia. He ovat eläneet monen musiikkikulttuurin murroksen läpi ja siinä sivussa rakentaneet kansakunnalle törsäilevän elintason. Kohta heille on annettava mahdollisuus nauttia vapaudessa työnsä tuloksista. Minä olen yksi heistä, ja jos kirjasto aikoo tarjota minulle jotakin, pitääköön huolen ainakin siitä, että henkilökunta osaa etsiä minulle 1950-luvun pyhäkoululaulut, Mozartin tunnetuimmat oopperaduetot ja 1900-luvun legendaarisimpien venäläisten kapellimestareiden puikkojen kudosta. (**Pirjo Hakuni**)

Palveluiden räätälöiminen pelkästään ikäryhmän perusteella on huono lähtökohta. Mitä olisivat suuren ikäluokan musiikilliset palvelut? Ikäryhmiä ei voi pitää minään yhtenäisenä joukkona. Suurien ikäluokkien sisältä löytyy kuitenkin tiettyjä yhdistäviä tekijöitä. Eläkkeelle siirtyvien ikäluokkien taloudellinen tilanne on nuoria ikäluokkia parempi. Lisäksi eläkkeelle siirtyville ikäluokille alkaa nykyisin olla jo ominaista se että suosikkiartistien uutuuslevyt ja lempimusiikkia ostetaan omaksi. Tämän vuoksi suuret ikäluokat toivonevat musiikkikirjastoilta enemmän sivistyksellistä ja yhteisöllisyyttä tukevaa roolia kuin sitä että uusimmat listahitit löytyvät hyllystä heti levyn ilmestymispäivänä.

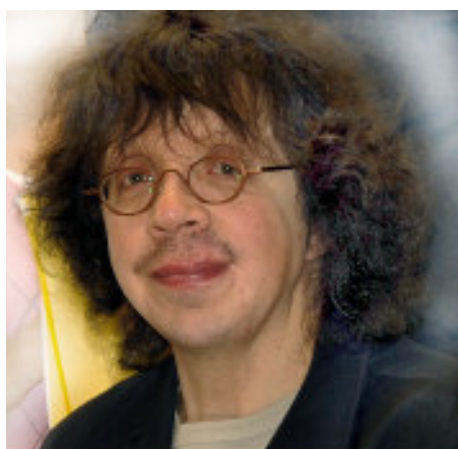
Musiikkikirjaston – ja ylipäättään kirjaston – yhtenä tehtävänä monista on tukea arvokasta vanhuutta tarjoamalla mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja yhteisöllisyyteen. Eläkkeellä ihmiset haluavat vaalia vanhoja muistoja mutta he haluavat tutustua myös siihen, mihin heillä ei ollut työelämässä ollessaan aikaa tutustua. Tämä tarkoittaa myös halua pysyä ajassa kiinni, kuten oppia käyttämään samoja teknisiä ympäristöjä joita nuoret käyttävät. Panostaessaan nuorten ikäluokkien tarvitsemiin palveluihin kuten verkkomusiikki ja tietopalvelu netissä, kirjastot panostavat samalla myös suuriin ikäluokkiin. Lyhyesti tiivistäen: en ole huolissani suuren ikäluokan musiikillisista palveluista. (**Jyrki Valto**)

Vaikka ikääntyvät eivät olekaan kiinnostuneet uusimmasta muotimusiikista, he kyllä osaavat pitää huolen tarvitsemistaan palveluista ja niiden riittävydestä. Sitä paitsi on olemassa myös musiikkia, joka on tässä mielessä kuulijoiden iästä riippumaton; harrastaahan musiikin harrastustutkimusten mukaan esim. ns. klassista musiikkia 10-20 % musiikin kuuntelijoista. Yltääköhän esim. hip hopin harrastaminen lähellekään tätä lukua? (**Kyösti Mäkelä**)

Kirjastojen musiikkitarjonta (varsinkin yleisissä kirjastoissa) on monipuolista ja aineistoa löytynee jokaiseen makuun. Suurten ikäluokkien ”viriilit viisikymppiset” kuuntelevat musiikkia monista läh-
tökohdista ja makuja löytyy niin monta kun on ihmistäkin. En siis pitäisi musiikillisten palvelujen
saatavuutta uhattuna suurille ikäluokille. Monipuolisuus on valttia tässäkin asiassa. (**Tommi Harju**)

2. Ainakin osa nuoremista ikäluokista näyttää kirjastojen näkökulmasta menetetyiltä. Kirjasto ei pysty tarjoamaan nopeasti vaihtuvaa musiikkia nuorten kaipaamalla tavalla, vaan on jämähtänyt hitaaseen CD-levyjen, nuottien ja DVD-levyjen hankkimiseen lähinnä suurten ikäluokkien toiveiden mukaisesti. Voiko tälle asialle enää tehdä mitään? Pitäisikö sille tehdä jotain? Annetaanko kirjaston muuttua seniorikansalaisten palvelulaitokseksi, kun nuori polvi kuitenkin hakee haluamansa verkon kautta?

Kirjastojen tulee oppia kuuntelemaan, kuulemaan ja tunnistamaan kulttuurin heikkoja signaaleja ja reagoida niihin. Kirjaston tulee kyetä tarjoamaan nuoremmille sellaisia palveluita, joita ei muualta saa. Elämme elämysmaailmassa. Harvalla on kotonaan korkeatasoiset äänentoistolaitteet tai taulu-
televisiot kotiteatteriäänentoistoiheen. Kirjastoon voisi tulla kuuntelemaan ja katselemaan. Niin...
onhan sellaisia musiikkituolejakin olemassa, joissa voi istuskella lueskelemassa lehtiä tai sarjakuvia ja kuunnella musiikkia muita häiritsemättä. (**Markku Lehikoinen**)

Markku Lehikoinen

Miksi musiikkikirjaston pitäisi palvella erityisesti ja enemmän juuri nuoria, eikö nuorillakin ole monta tapaa harrastaa musiikkia? Ainakin minun tuntemillani on. Yhtä perustellusti voisimme olla huolissamme yksinhuoltajien oletetusta vähäisyydestä musiikkikirjastojen asiakaskunnassa. (**Pirjo Hakuni**)

Kirjaston ei mielestäni kuulu lähteä kilpailemaan siitä että uusin Britney Spearsin levy löytyy hyllystä samana päivänä kauppojen kanssa. Tärkeämpi ja hedelmällisempi keino saada nuoria kirjaston käyttäjiksi ovat sosiaaliset palvelut (esim. Leppävaaran kirjaston Pointti) ja tietopalvelu (kasvokkain ja verkossa). Kirjastojen tulee palvella ensisijaisesti laadulla, tarjoamalla laadukasta tietopalvelua ja tuomalla esille niitä tietosisältöjä joita kirjasto tarjoaa. Käsitykseni mukaan ihmiset hakevat verkosta lähinnä ”taustamu-

siikkia” ja viihdemusiikkia. Verkon kautta pääsee toki tutustumaan eri artisteihin ja musiikkityyleihin. Sen sijaan todellinen musiikin harrastus ja halu tutustua ja tietää musiikista lepää jossain ihan muualla kuin ”ämpeekolmosissa”. Verkkomusiikin suosio on paljolti myös selitettävissä yhteiskunnan viihteellistymisellä. Mielestäni kirjastojen ei tule lähteä voimallisesti tarjoamaan verkossa kulutusmusiikkia ja tällä tavoin lähteä kilpailemaan uusinta listamusiikkia tarjoavien musiikki-
palveluiden kanssa.

Sen sijaan klassisen musiikin kohdalla - ja muun yleissivistävän musiikin kohdalla jonka käyttö on vähäistä – verkkomusiikki on todella varteenotettava vaihtoehto. Nyrkkisääntönä voidaan pitää sitä että niin kauan kuin musiikin kuuntelijalle on tärkeämpää itse sävelteos kuin sävelteoksen esittäjä, musiikki voidaan tarjota verkossa. Fyysiset tallenteetkaan eivät tule missään nimes-

sä kuolemaan. Verkkomaailmaan siirtyy pääasiallisesti sellainen musiikki jonka ”kuoret” eivät tuota lisäarvoa. Ovathan kirjatkin olleet kuolemassa jo monta kertaa. Kuuntelijat arvostavat usein myös kansilehtien kuvitusta, lyriikkatietoja ja haptista kokemusta. Kehitys näkyy jo nykyisinkin fyysisten äänitteiden kaupassa. Yhä useammissa levyissä on lisäarvoa tuottavia tekijöitä kuten sama sisältö SACD-muodossa, bonus-DVD, pääsy verkkoeekstroihin tai esimerkiksi tietokoneella katsottava musiikkivideo. (**Jyrki Valto**)

Voi olla, että nopeasti muuttuvaan muotimusiikkiin kirjasto ei kykene reagoimaan kuin taannehtivasti, mutta onko tämäkään ongelma? Kirjaston ideahan sisältää ajatuksen merkittävän, ts. vaikuttavan ja vaikuttaneen luovaa työtä sisältävän aineiston saatavilla olosta tai saatavuudesta, eikä se välttämättä tarkoita sitä, että sen pitäisi olla jaettavana kaikille heti. Itse en sitä paitsi ymmärrä tässä yhteydessä lausetta ”...hankkimiseen lähinnä suurten ikäluokkien toiveiden mukaisesti.” varsinkaan, kun jo 1990-luvulla tekemämme hankintaselvityksen mukaan n. 80 % uudesta aineistosta sijoittui luokkiin 78.891- ja 78.893- 78.894-. Varmastikin esim. pop- rock-musiikista, jota nykyäänkin pääosa yleisten kirjastojen musiikkihankinnoista edustaa, hyvin suuri osa heijastelee nimenomaan nuorimpien ikäryhmien makumieltymyksiä. Se, että ihmiset kopioivat aineistoa MP3-muodossa laittomasti netistä (ainakin vielä) ei tee kirjastoja merkityksettömiä. Voi olla, että hittien kopiointi siirtyy ajan myötä pääosin nettiin, mutta en pidä sitä ongelmana. Käyttöluvut toki voivat laskea, mutta kirjastojen käytössä onkin viime vuosikymmeninä ylikorostunut aineistojen kopiointikäyttö; mielestäni toimintaa voisi nykyistä rohkeammin kohdistaa niihin ryhmiin, jotka todella tarvitsevat musiikkikirjastopalveluja, siis musiikin aktiiviharrastajiin ja ammatissaan musiikkia tekeviin tai käyttäviin ryhmiin unohtamatta esim. tietopalvelussa esiin tulevaa satunnaistarpeiden kirjoa. (**Kyösti Mäkelä**)

Tässä kohdin heittäisin pallon myös nuorille ikäluokille. Onhan useissa (varmasti melkein kaikissa) kirjastoissa mahdollisuus esittää toiveita. Tällöin hankinnoista vastaavan musiikkikirjastolaisen vastuu kasvaa. Totta kyllä on, että verkossa tapahtuva levitys on nopeaa ja vastaa tämän päivän ”kaikki mulle heti nyt (mielellään ilmaiseksi)” -mentaliteettia, joka tuntuu valtaavan alaa yhä enemmän ainakin nuorten piirissä. Tärkeää on tässä kohtaa myös kirjaston oman viestinnän merkitys saatavilla olevista tarjonnasta. (**Tommi Harju**)

3. Musiikki näyttää olevan siirtymässä verkkojakeluun kiihtyvällä vauhdilla. Tekijänoikeuslain mukaan kirjastoilla ei ole lakiin perustuvia oikeuksia uuden, suojatun verkkomusiikin levittämiseksi. Kirjastolaitos voi pyrkiä sopimuksen avulla järjestelyyn, jossa karenssiajan jälkeen lisensoidaan CD-levylle kopioitavaksi vain verkossa julkaistua musiikkia, jota sen jälkeen voidaan laillisesti lainata asiakkaille. Tuntuuko tällainen ajatus palveluiden näkökulmasta järkevältä? Onko meillä valmiutta ja halua ruveta työskentelemään itse koottujen kokoelmien parissa?

Onko tällaiseen (verkkomusiikin polttamiseen CD:lle) mahdollisuuksia? Uskon, etteivät ”fyysiset formaatit” katoa mihinkään vielä pitkään aikaan. Sen sijaan verkosta ladattu aineisto voi hävitä tai vaan tuuliin koska tahansa, ellei sitä tosiaan tallenneta ”fyysiseen” muotoon. Sen sijaan kirjastojen tulee olla aktiivisia verkkojakelujen kehityksessä. Verkosta ladattava aineisto voi hyvinkin olla yksi formaatti muiden joukossa. (**Markku Lehikoinen**)

Otto Romanowski siteerasi ”Suomalainen musiikki 2032” –seminaarin puheenvuorossaan Osmo A. Wiioa, joka on todennut, että ”lähitulevaisuus yliarvioidaan ja kaukaisempi tulevaisuus aliarvioidaan”. Haistellaan vielä vähän aikaa, uskon intuition tuovan eteemme tehtävät, **jos niitä on**. Asiat eivät yleensä tapahdu aivan niin kuin ennustamme. Ymmärrän kyllä, että tulevaisuus tuo radikaaleja muutoksia, mutta ne eivät tapahdu hokkus pökkus. Sukupolvet ovat aina yhtä aikaa läsnä eikä pelkästään nuorimpien ehdoilla ole ennenkään edetty. (**Pirjo Hakuni**)

En pidä lainkaan mahdottomana ajatusta siitä, että kirjasto saattaa verkossa olevaa aineistoa fyysiseen muotoon. Lähinnä kyseessä voi olla aineisto jolla on Suomen kannalta kulttuurista merkitystä ja jolla on vaarana kadota verkosta. (**Jyrki Valto**)

Jos musiikin jakelu siirtyy kokonaan verkkoon – mitä en usko tapahtuvan ainakaan seuraavan kymmenen vuoden aikana – kirjastojen tulisi nimenomaan pyrkiä sopimaan em. lisensointikäytännöstä, jotta kaikki se merkittävä, joka ilmestyy verkossa, voitaisiin ”poimia” tallenteena saatavaksi. Karenssiaikana ei esimerkiksi 1 vuosiakaan tunnu mahdottomalta; onhan nytkin valtaosa lainauksessa liikkuvasta aineistosta selvästi vuotta vanhempaa tuotantoa. Näin toimienhan kirjastojen asiantuntijarooli sitä paitsi vain korostuisi; olisihan kokoelman muodostus taannehtivasti aivan muuta kuin pelkkää markkinoiden ja myyntilistojen seurantaa. (**Kyösti Mäkelä**)

Väite tuntuu ainakin ensikädeltä vaivalloiselta ja vie tietysti resursseja kirjastoilta, jos tällaiseen käytäntöön mentäisiin. Hieman kärjistäen voisi ajatella nuoremmat ikäluokat hankkivat verkko-musiikkia joka tapauksessa verkon kautta...kopiointi kirjaston kautta voinee tarjota yhden vaihtoehdon suojattua verkkomusiikkia sellaisille, joille käytäntö ei ole tuttu. Suhtaudun kuitenkin epäillen tähän. (**Tommi Harju**)

4. Musiikin verkkolevittäjät tarjoavat jo erilaisia kuuntelu- ja latauspalveluita. Tähän liiketoimintaan kirjastoille ei liene asiaa, mutta Pohjoismaissa kokeillaan valtion ja kirjastolaitoksen sponsoroimaa musiikin verkkopalvelua. Verkossa on myös Naxos Music Libraryn kaltaisia palveluita, joiden käyttölisenssejä on tarjolla myös kirjastoille. Pitäisikö musiikkikirjastojen pyrkiä edistämään musiikin tällaista levittämistä? Onko se järkevää määrärahojen käyttämistä, kun oma kokoelma ei kartu? Olisiko se enää kirjastopalvelua?

Voisivatko kirjastot hankkia useampiakin sponsoreita? Verkkoaineisto voi olla formaatti siinä missä perinteisemmätkin. Sitä paitsi formaattien välinen pirstaloituneisuus ei näytä loppuvan: viime vuonna myytiin enemmän perinteisiä vinyyleitä kuin moneen vuoteen. Tiettyjä verkkopalveluita voi ja kannattaa ostaa. (**Markku Lehikoinen**)

Suhtaudun empivästi verkkolevittämiseen kirjaston subventoimana, koska periaate näyttää olevan kaikki tai ei mitään. Ainakin pitäisi olla tarjolla laajalla kirjolla profiloituneita levittäjiä, jolloin voisi valita parhaat paketit päältä. Mutta onko tämä utopiaa näissä musiikkiteollisuuden bisnesodotuksissa? (**Pirjo Hakuni**)

Kirjaston tulee panostaa latauspalveluissa sellaiseen yleissivistävään musiikkiin jonka käyttö on vähäistä mutta jonka olisi syytä kuulua jokaisen kirjaston valikoimiin. (**Jyrki Valto**)

Jyrki Valto

Kansallisen musiikkikulttuurin edistäminen kuuluu IAML :in periaatteidenkin mukaan musiikkikirjastojen tehtäväkenttään. Tässä mielessä esim. norjalainen malli vaikuttaa ihan hyvältä. Sen sijaan en pidä järkevänä sitä, että kirjasto osallistuisi vain maksajana jonkun verkkopalvelufirman jakelun sponsorointiin. Kyseisen kaltaises- ta toiminnasta on kirjastonomaisuus riisuttu pois. Jos yhteiskunta haluaa turvata kaikille kansalaisilleen pääsyn jonkun/joidenkin tiedon-/elämystentuottajan/-ien palveluihin, maksu voidaan hoitaa suoraan esim. valtion budjetista. Kirjastokokoelman muodostusperiaatteet ja aineistojen looginen järjestäminen edellyttää kokoelmien olevan kirjastojen omassa hallinnassa. Kirjasto myös vastaa kokoelman rele-vanttiudesta ja sen sisältämän aineiston ”luotettavuudesta”, mitä se ei kykenisi tekemään ”sokkomaksuja” suorittaessaan. Olen myös sitä mieltä, että harjoittaessaan esim. veronalennuspolitiikkaa julkinen valta jo nykyäänkin itse asiassa subventoi yksityisten palveluiden käyttöä; vastaavastihan julkisia palveluja yleensä

kutistetaan. Kulttuurialalla tämän kehityksen tulisi loogisesti johtaa siihen, että markkinaehtoisesti toimeentulevan tuotannon annetaan tulla toimeen omillaan ja kulttuuripoliittisesti merkittävää, mutta markkinaehtoisesti kannattamatonta tuotantoa subventoidaan. Kirjasto voi olla osa tätä subventiota, mutta samalla on muistettava, että myös markkinaehtoisesti kannattavan tuotannon tulee olla – ainakin pidemmän ajan kuluessa – käytettävissä/saatavana kirjastolaitoksen kautta. (**Kyösti Mäkelä**)

Mielestäni esim. NML:n kaltainen palvelu on hyvä lisä monipuolisen tarjonnan kokonaisuuteen uudenlaisen sisällönkulutuksen ja webin käytön näkökulmasta. Koko kirjaston äänitepalvelujen ripustaminen tämän varaan on kuitenkin uhkarohkeaa, eikä välttämättä edistä kaikkien käyttäjien tasapuolista kohtelua. Määrärahoja tulisi kohdentaa järkevästi tällaisten palvelujen tuottamiseen – ei kuitenkaan niin, että se alkaa syödä äänitehankintojen budjetista leijonanosaa. (**Tommi Harju**)

5. Kirjastojemme verkkosivuilta löytyy kirjava joukko palveluita, joita perinteisessä kirjastossa olisi hankala tai mahdoton tarjota. Tyypillisiä verkkopalveluita ovat oman alueen musiikin valikoimallistat, levyvinkit, linkit paikallisiin musiikkitapahtumiin jne. Onko tällaisille palveluille todellista kysyntää? Riittääkö oma osaamisessa, entä resurssit? Pitäisikö satojen erillisten sivujen sijasta keskittää esimerkiksi HelMet-musiikkisivujen tapaan?

Musiikkisivut ovat mainio lisäarvo kirjastotyölle. Tulevaisuus on palveluyhteiskunnan ja sen tarjoamia palveluja tulee kehittää. Mielestäni musiikki on aliarvostettua esim. kirjastojen kotipalvelutoiminnassa tänä päivänä. (**Markku Lehikoinen**)

Keskittämisessä on omat riemunsa ja vaaransa. Mutta minusta tuntuu kyllä siltä, että jos joku ilmiö näyttäytyy avoimena ja tuottaa käyttäjilleen jotakin lisäarvoa, se vetää luonnostaan joukkoja puoleensa. (Hyvä esimerkki tästä on Tanskan musiikkikirjastonhoitajien *Toolbox*). Kukan on kutsuttava mehiläisiä pörräämään. Mainio keskittämisen arvoinen asia ihan heti olisi esim. hyvien verkkolinkkien ylläpito ja toimittaminen. Musiikkiiutisia tai levyarviointeja tekevät muut tahot paljon paremmin, niihin ei mielestäni kirjastoa tarvita. Meillä voisi olla aihetta keskittyä tiedottamaan verkko maailman hyvistä ja luotettavista lähteistä. Kyllä ihmiset niitä ihan oikeasti kaipaavat, kun googla- tessa saavat suunnattomia tulosjoukkoja. (**Pirjo Hakuni**)

Kirjaston on mentävä voimallisesti verkkoon. Verkkoon siirtyminen on myös suurten ikäluokkien etu ja toive. Ajan mittaan teknologiapelko ja teknologiavastaisuus vähenevät. Moni aloittaa jo nyt eläkepäivänsä hankkimalla tietokoneen ja tutustumalla sen käyttöön. Tulevaisuudessa ihmiset odottavat yhä enemmän että pääsy tietoon ja vastauksen saaminen kysymykseen ei ole riippuvainen olinpaikasta tai edes kellonajasta. Vakavasti otettavan verkkoaineiston tuottaminen vaatii kuitenkin myös resursseja. Samaan aikaan resursseja tuhlatiin siinä että rakennetaan saman aiheen verkkoaineistoa täsmälleen samoista asioista useassa eri kirjastossa.

Mielestäni olisi hyvä että Suomen kirjastoissa tapahtuisi jonkin asteista aiheiden käsittelyn keskittymistä. Suomessa laadukkaan kirjastopalvelun saaminen riippuu suuresti asuinpaikasta. Siinä missä osa kirjastoista tuottaa hyvin vartenotettavaa verkkoaineistoa ja tarjoaa mahdollisuutta studion käyttöön, osassa kirjastoja jo pelkkä tietopalvelu ja tiedonhaku vaikuttavat täysin ylivoimaisilta. Osaamiskeskusajattelu ja keskittäminen eivät mielestäni vie pohjaa pois paikallisesti arvokkaan esiin nostamiselta. Keskittäminen jopa antaisi paremmat mahdollisuudet paikallisen aineiston tuottamiseen. Olisi kuitenkin hyvä että eri kirjastojen paikallinen aineistokin sijaitsisi samoilla internet-sivuilla / samassa portaalissa yhteisesti tuotetun aineiston kanssa. (**Jyrki Valto**)

Sen sijaan, että keskitettäisiin nykyisiä verkkopalveluita, kannattaisin sellaisia uusia, nykyistä monipuolisempia yhteispalvelujärjestelmiä/portaaleja, joissa nykyiset hajallaan sijaitsevat sivustot ja nii-

den sisällöt voisi saavuttaa sujuvasti yhdeltä sivustolta. Esim. nykyistä Frank-palvelua tulisi kehittää siihen suuntaan, että se vastaisi myös vaativampaa tiedonhakutarvetta ja että sen tuottamat hakutulokset olisivat huomattavasti nykyistä relevantimpia. Nettihaun ongelmahan on nykyään – myös asiakaskuntamme mielestä – selailuun kuluva aika ja eri palvelujen hakutulosten seulonnan työläys. (Frank-hakujen tuloksista huomattavan suuri osa muuta kuin haettua johtuen systeemien välisen kommunikoiden kehnoudesta; pitäisi olla mahdollista kohdistaa hakua samanaikaisesti useaan tekijään funktioittain, usealla asiasanalla, luokilla jne., jotta hakupalvelu tuottaisi oikeasti relevantteja ja reliaabeleita vastausjoukkoja.) Eli mielestäni työtä voidaan tehdä hajautetusti, mutta siten, että sitä ohjataan keskitetysti ja että se ohjautuisi keskitettyihin sivustoihin. (**Kyösti Mäkelä**)

Kyllä tällaisille palveluille löytyy käyttäjiä tulevaisuudessakin. Eri asia on missä muodossa nämä toteutetaan. Kirjastohan ei rakennu pelkästään verkossa tapahtuvien palvelujen varaan. Kirjaston oma toiminta jäsentää myös kirjaston näkyvyyttä ihmisten silmissä. Jos näin ei tapahdu, ihmiset luovat omat mielikuvansa kirjastosta. (**Tommi Harju**)

6. Tiedonhaku suoraan verkosta on tullut kansalaisille vaihtoehdoksi kirjaston tietokannasta tehtäville hauille ja henkilökunnalle osoitetulle tietopalvelukysynnälle. Kirjastot ovat vastanneet tähän kehittämällä omia palveluitaan (esimerkiksi Frank-monihaku, Tiedonhaun portti ja Kysy kirjastonhoitajalta). Onko perinteinen tietopalvelu menettänyt merkitystään? Vieläkö tarvitaan käsikirjastoja? Tulisiko asiantunteva palvelu tarjota keskitetysti? Pärjäämmekö Googlelle & Co?

Virtuaaliset tietopalvelut ovat nykypäivää ja mainio lisä kirjastojen palvelurepertoaariin. Älkäämme ajautuko fundamentalismiin, joka perustuu siihen, että joku tai jokin uhkaa meitä. Ihminen on fyysinen ja sosiaalinen olento, joka kaipaa ja tarvitsee myös fyysisiä kontakteja ja mielestäni myös fyysisen kirjastotilan. Kaikki eivät halua asioida vain verkossa. Kyllähän ihmiset käyvät konserteissakin, vaikka livemateriaalia on saatavana vaikka kuinka. (**Markku Lehikoinen**)

Ei asioita voi hoitaa vain joko tai -asetelmalla. Koneteitse kysyville on linjoja kyllä, niistä en kannu huolta. Mutta mikä maailmassa on hienompaa ja enemmän säilyttämisen arvoista kuin kirjaston face to face -tietopalvelu, jossa kysyjä on subjekti? Missä muualla ruokitaan samassa määrin yhden ihmisen **omaa tarvetta**. Tämä on ns. omanarvontuntuote. Kaikilla muilla toimijoilla on joku rajattu alue, jolla ihmisiä palvelee (verotoimisto, pankki, Kela, terveysasema), mutta kirjastoon voi tulla, vaikkei olisi asiaakaan. Ja maailman kulttuuriaarteet ovat sinun. Kaupan päällisiksi voi vielä tuntea kuuluvansa joukkoon sivistyneessä sisätilassa. – En ymmärrä kysymyksenasettelua: tarvitaanko käsikirjastoa. Mitä tarvitaan, määrittyy sen perusteella minkälaisiin asioihin halutaan löytää vastauksia. Tulevaisuudestamme huolehdimme parhaiten, jos henkilökunta osaa asiansa. Minkä asian, se onkin jo pidemmän puheenvuoron juttu. Tietopalvelun suurimmat ammattitaidolliset haasteet ovat taide-musiikissa, mutta otetaanko tämä henkilökuntaa rekrytoitaessa huomioon? (**Pirjo Hakuni**)

Kirjastoilla on tärkeä tehtävä verkkotiedonhaun opetuksessa ja tiedon validiteetin arvioinnissa. Tietopalvelu tulee olemaan tulevaisuudessa kirjastoissa entistä tärkeämmässä roolissa. Tämän vuoksi tietopalveluosaamista on syvennettävä ja tämän tavoitteen saavuttamiseksi ainakin jonkin asteista keskittämistä on tehtävä. (**Jyrki Valto**)

En koe, että suorakaan asiakaspalvelu on menettänyt merkitystään; onneksi osa kaikkein itsestään selvimmästä ns. asiakaspalvelusta jo ohjautuu hakukoneille (kirjaston omiin tietokantoihin tai verkkohakuun), mutta edelleenkin kysyttyjen asioiden kirjo kattaa laveasti koko kirjon iskelmien sanoituksista ammattilaisten tarvitsemiin ”oikeisiin” tietoihin. Käsikirjastokokoelmaakin käytetään päivittäin. Googlelle pärjäämme luotettavuudessa – vaikka googlaamme itsekkin; seulojan rooli edellyttää asiantuntemusta, jota asiakaskunta meiltä odottaa. Eli substanssiosaamista tulee entisestään vahvistaa. (Kyösti Mäkelä)

Riippuen kirjastosta ja käyttäjäkunnasta käsikirjastoille ja tietopalvelulle on edelleen olemassa tarvetta. Ajatellaanpa jotain peruskouluaan suorittavaa oppijaa, joka tarvitsee tietoa musiikki-aiheisen esitelmän tekoon. Jos oppija on viisas hän ei googlaa mitään netistä; ovathan opettajat saaneet opastusta siihen miten plagiointiyritys otetaan selville ja mitä siitä sitten seuraakaan. (Tommi Harju)

7. Musiikkikirjastot ovat Suomessa soveltaneet kunnianhimoista dokumentointitapaa, jonka lähtökohtia ovat olleet sisältöjen ja esitysten tarkka erittely ja hakupisteiden tiukka standardointi. Maailmalla on samaan aikaan vahvistunut ajattelu, että dokumentoinnin perusteellisuutta voidaan edelleen vähentää tehokkaan verkkohaun ansiosta. Olemme siis tehneet turhaa työtä? Tulisiko meidänkin tyytyä verkkomaailmassa vakiintuneisiin käytäntöihin?

Kyllä meidän tietokantamme pärjäävät. Tämä on kirjastojen ominta osaamisaluetta, johon muut eivät pysty. Google ei ole uhka, vaan apuväline muiden joukossa. Kirjastot pysyvät pystyssä, vaikka internet kaatuisikin. (Markku Lehtikoinen)

Googlaaminen on ihan hyvä juttu, mutta näinkin voi sanoa: ”Kuka nää KAIKKI asiat oikein on tänne laittanu, että ne tällai löytyy”? (asiakas aineistotietokannan ääressä Tampereen kaupunginkirjaston musiikkiosastolla maaliskuussa 2007). Mutta ellei sitä KAIKKEA sinne laiteta, ei sieltä sitä kaikkea löydy. Yksinkertaista vai mitä? Hiukan huolta kantaisin vielä siitä kuinka kauaksi me olemme etään-tyneet **Seppo Nummen** ja kumppanien perinnön hoidosta. Kuinka olemme toteuttaneet **Yrjö Kilpi-sen** ajatuksen kirjastojen musiikkitoiminnan vaikutuksesta: ”Yhtä vähän kuin nykyoloissa voimme ajatella merkityksellistä, laajoihin yhteiskuntapiireihin ulottuvaa kirjallista tai tietopuolista kulttuuria ilman yleisiä kirjastoja, yhtä vähän voimme ajatella todellista koko kansakunnan hyväksi koituvaa musiikillista kulttuuria ilman yleisten kirjastojen musiikkitoimintaa” (Kirjastolehti 1955:5). Kun Suomessa puhutaan musiikin roolista tai merkityksestä yhteiskunnassa, kuinka usein kirjastot edes mainitaan? Olemmeko me minkäänlainen toimija niiden silmissä, jotka näitä asioita arvioivat? Hesari kysyi suomalaisen musiikin päivän merkeissä eri järjestöiltä kysymyksiä, joilla pyrittiin hahmottamaan musiikkielämän tilannetta. Ainakaan lehden palstoilla kirjasto ei näkynyt kenenkään vastauksissa minkäänlaisena toimijana.

Entä me itse? Kun ala-asteen koululuokka tulee kirjastokierroksella musiikkiosastolle, lapsille kiirehditään näyttämään missä ovat rock-levyt. Eikö pikemminkin tulisi innostaa heitä tietämään mitä kaikkea musiikkia on? Maahanmuuttajien taas ajatellaan ennen muuta olevan kiinnostuneita oman kotimaansa musiikista. Varmasti ovatkin, mutta mikä mahdollisuus kotouttamiseen olisikaan kertoa heille viettelevästi vaikka suomalaisen musiikin historiasta pari valittua sanaa. (**Pirjo Hakuni**)

Emme missään mielessä ole tehneet turhaa työtä, sillä juuri tuon tiukan standardoinnin ansioistahan kykenemme nopeasti tietämään, sisältyykö joku tietty asia kokoelmaamme vai ei. Asiakas haluaa nopeaa, luotettavaa vastausta ja vasta nykyään meillä alkaa olla siihen mahdollisuuksia. Muistan vielä hyvin ajan, jolloin haimme yksittäisten sävelmien nuotteja erilaisista sisällysluettelokopiokansioista, puutteellisista sävelmähakemistoista jne. ja saatoimme uhrata jopa tuntikausia jonkun yksittäisen amerikkalaisen populaarimusiikkinuotinnoksen hakemiseen, puhumattakaan siitä, että joidenkin taidemusiikkisävellysten osien hakeminen oli liki ”sokkoammuntaa”. Kun yrittää tehdä esim. ruotsalaisessa yleisessä kirjastossa vastaavanlaisia tiedonhakuja, huomaa, kuinka monta astetta heikompi bibliografinen kontrolli tuottaa selvästi epämääräisempiä, jälleenhakua hidastavia tulosjoukkoja tai järjestelmästä ei kyetä paikantamaan siihen sisältyvää aineistoa lainkaan tai vain osittain (koska esim. teosluettelonumeroita ei ole standardoitu jne.). AMG:t ja vastaavat voivat paikantaa kohtuullisestikin populaarimusiikkia – mutta eivät suinkaan tyhjentävästi; samoin jotkut puhtaasti kauppaan liittyvät sivustot voivat toimia suhteellisen hyvin tällä hetkellä saatavana olevaa, suhteellisen tuoretta aineistoa haettaessa, mutta epäilen niiden kykyä (halua) säilyttää esim. yli 10 vuotta vanhojen, loppuunmyytyjen aineistojen tietoja. Taidemusiikin ja muun vähälevikkisemmän musiikin tiedonhaussa googlaaminen osoittautuu aika usein turhaksi yritykseksi. (**Kyösti Mäkelä**)

Minusta hyvin rakennettua ja perusteltua dokumentointitapaa ei pidä kokea uhkana. Googlettamalla saatu tieto ei ole tutkittua ja hakujen relevanssi perustuu usein kaupallisiinkin tekijöihin. Kotimaisten bibliografisten tietokantojemme korkea laatu on mielestäni yksinomaan hyvä asia. Se on myös tiedon luotettavuuden arvioinnin kannalta tärkeä asia. Tietoahan maailmassa riittää. Eri asia on se miten sitä käyttää ja mistä tietonsa noukkii... (**Tommi Harju**)

Lopuksi vielä vapaata sanaa...

Mielestäni varausmaksujen poistaminen musiikin osalta olisi parasta mahdollista kirjastopalvelua. Kaikki kirjastot eivät millään kykene hankkimaan kaikkea mahdollista musiikkiaineistoa, varsinkin, jos puhutaan Top 40:n ulkopuolisesta musiikista. Musiikkikirjastojen olisi hyvä erikoistua, ottaa kokoelmiinsa ainakin joku erityisalue, johon keskittyä. Erikoiskokoelmat ja varausmaksuttomuus takaisi melkein koko maailman musiikillisen kirjon kaikkien ulottuville. Tasapuolisesti. (**Markku Lehikoinen**)

Kannatan luetteloinnin keskittämistä. Toisaalta voi kysyä, kuinka tarkkaa luetteloinnin kannattaa olla. Kansilehtien tiedot eivät välttämättä pidä paikkaansa levyllä olevan esityksen kanssa. Ei saa olla myöskään kirjaston velvoite ylläpitää tietokantaa siitä, kenen levyillä kukin soittaja on sivutoimisesti soittanut. All Music Guide päihittää kirjastojen verkkotuotannon ja tietokannat monessa suhteessa, mutta AMG:kään ei ole kaikkivoipainen. Ongelmana on aina myös tiedonhaun pirstaloituminen useaan eri pisteeseen. Voisiko jossakin kohdin myös ajatella että kirjasto täydentäisi AMG:n tai Wikipedian tietoja kuin rakentaisi omaa tietokantaansa? En ole huolissani musiikkikirjastojen tai ylipäättään kirjastojen tulevaisuudesta. Lähinnä kyse on vain siitä että kirjastojen rooli tulee muuttumaan sellaiseksi jossa kirjasto tuottaa suuren määrän verkkoaineistoa. On kuitenkin suuri haaste pyörittää fyysisen aineiston lainaustoimintaa ja verkkoaineiston tuotantoa rinnakkain. (**Jyrki Valto**)

Jos saisin toivoa kirjastoihmisille (ja itselleni) jotakin, taikaisin kaikille ammattitaitoisen musiikki-toimittajan kyvyt. Hyllyjen, olkoot oikeita tai virtuaaleja, aarteista on opittava puhumaan. Malli on olemassa. Kuunnelkaa Yle Radio 1:n fantastisia toimitettuja ohjelmia. Heikki Poroila ehti jo kehua *Välilevyjä*. Jatkan suosittelua. Perjantaisin klo 10.03 on tarjolla *Riston valinta*, uuden musiikin tunti tiistai- ja torstai-iltais-in, jazzradio maanantai-iltais-in, *Tähtisumua* (ikivihreitä) lauantaisin klo 16.05, oopperaan pääsee noin kerran kuussa lauantai-iltais-in, mutta ei tarvitse maksaa pääsylippua eikä matkustaa minnekään, uusia levyjä arvioidaan torstai-iltais-in jne. Katsokaa itse www.yleradio1.fi/musiikki/, siellä on vaikka mitä. Lisäksi Yle Radio 1:n nettisivut ovat pullollaan tietoa musiikista, vastauksia moneen asiaan, mitä kirjastojen tiskeillä päivittäin kysytään. Tunnustan avoimesti, että elän riippuvuussuhteessa Yle Radio 1:n kanssa enkä halua päästä addiktiosta eroon. (Pirjo Hakuni)

Tää korutont' on kertomaa eli mitä musiikkikirjastoissa voisi tapahtua

Heikki Poroila esitti viestissään hyviä kysymyksiä. Ne laittoivat todella miettimään. Jos ajattelemme suurten ikäluokkien edustajia musiikkikirjastojen asiakkaina, niin mikä takaa, että he eläkkeelle jäätyään tulisivat sankoin joukoin kirjastoihin Heikin kuvailemalla tavalla? Etenkään jos nämä suuriin ikäluokkiin kuuluvat eivät jo aikaisemmin ole käyttäneet kirjastojen palveluita. Periaatteessa on toki hyvä ja toivottavaa, että kirjastot kykenisivät palvelemaan mahdollisimman monipuolisesti asiakkaita, joiden musiikkimaut ja kuuntelutottumukset poikkeavat suuresti toisistaan.

Musiikin siirtymisestä verkkojakeluun Heikki kirjoitti: *”Teoriassa kirjastolaitos voisi pyrkiä sopimuksen avulla järjestelyyn, jossa vaikka tietyn karenssiajan jälkeen voitaisiin lisensoida CD-levylle kopioitavaksi vain verkossa julkaistua musiikkia, jota sitten voitaisiin lainata asiakkaille.”* Ajatus kuulostaa hyvältä, mutta onko kirjasto kiinnostava yhteistyökumppani musiikin tekijänoikeuksien haltijoiden mielestä? Tuskinpa. Oletan, että näitä tekijänoikeuksien haltijoita kiinnostaa enemmän kiihtyvä kassavirta kuin mitkään yleishyödylliset tai kansansivistykselliset tavoitteet, jotka voisivat lisätä eri musiikkityylien tuntemusta.

Periaatteessa kirjastot voisivat hankkia asiakkaitaan varten lisenssejä, jotka mahdollistavat esimerkiksi Naxos Music Libraryn tarjoamien palveluiden hyödyntämisen. Etenkin jos hinta on siedettävä, eikä esimerkiksi nouse vuosittain kuin Gaussin käyrä. Olisi varmaankin hyvä, jos asiakkaat voisivat myös kotonaan ladata musiikkia kuunneltavaksi. Julkisella palvelullakin on hintansa ja musiikkikirjastojen määrärahoista päättävät joutuvat tulevaisuudessa toisinaan miettimään, kuinka paljon kirjaston tarjoamasta ladattavasta verkkopalvelusta kannattaa maksaa ja montako kuulijaa tarvitaan kuukausittain, jotta kustannukset, tarjonta ja käyttö olisivat jonkinlaisessa tasapainossa keskenään. Verkosta ladattavissa palveluissa on toki olemassa riski, että hienoista ja ylevistä tasapuolisuuden tavoitteista huolimatta joku jää aina tarjonnan ulkopuolelle. Tämä koskee laajemminkin erilaisia palveluita tavoittelemassamme tietoyhteiskunnassa, jossa tietojen ja taitojen hallinta perustuu kykyihin ja mahdollisuuksiin hyödyntää teknistä laitteistoa, kuten televisioon kytkettävää digisovitinta tai pankkiasioiden hoitamista kotitietokoneella verkkotunnusten avulla.

Jaakko Lind

Eri musiikkikirjastoilla on merkittävä rooli omilla toimintapaikkakunnillaan. On hyvä, että kirjastot tiedottavat ja tuovat esille esimerkiksi kotisivuillaan sijaintipaikkansa tapahtumia ja kertovat paikallisista musiikkielämän kiemuroista. Paikallisista asioista tiedottaminen ei mielestäni ole ylimääräistä. Jos kirjasto ei kykene tekemään itseään tarpeelliseksi oman paikkakunnan ihmisille, niin ei sitä tule kukaan tai mikään ulkopuolinenkaan taho tekemään. Mitä taas henkilökunnan osaamiseen ja asiantuntijuuteen tulee, niin asiantuntemus kasvaa käytännön työn ja kokemuksen myötä.

Heikin viestissä todettiin erittäin perustellusti, että suomalaiset musiikkikirjastot ovat soveltaneet erittäin kunnianhimoista dokumentointitapaa. Näin soisi asian olevan jatkossakin. Dokumentointia ei tule alkaa tietoisesti laiminlyödä sillä perusteella, että miksi vaivautua, kun verkosta kerran löytyy. Verkosta löytyy myös virheitä, joten valpaskatseisille kirjastotyöntekijöille on edelleen käyttöä. Mielestäni dokumentoinnin laiminlyönnistä seuraa asiantuntijuuden rapautuminen. Mikäli tasokkaasta dokumentointitavasta aletaan lipsua, niin sillä on lopulta myös työllisyyden ja palkkauksen kannalta merkitystä. Kirjastojen johdoissa voidaan ajatella, että dokumentoinnissa ei tarvita enää niin paljoa henkilöstöä tai kenties lainkaan, koska tarvittavat tiedot saa googlaamalla. Siinä vaiheessa, kun Google tai jokin muu kirjaston ulkopuolinen taho tarjoaa lähes saman kuin kirjaston oma henkilöstö, mutta halvemmalla, alkavat dokumentointipuolella yt-neuvottelut. Työnantaja voi alkaa vaatia täsmennyksiä henkilöstön toimenkuviin: koska Googlen ansiosta kirjastonhoitajien ja –virkailijoiden työ ei ole enää niin vaativaa kuin ennen, heille ei tarvitse enää maksaa edes nykyisen tasoista palkkaa, joka jää jo nyt Akavan esittämistä suosituksista noin 500 • kuukaudessa. Tunne siinä sitten työn iloa. Pahinta tilanteessa on, että ainakaan itselläni ei ole mielessä mitään selviytymisstrategioita. Mikäli musiikkikirjastoissa työskentelevät eivät vähitellen havahdu tuleviin muutoksiin, niin meille käy kuin Titanicin kansituolissa lojuneille ihmisille, jotka yrittivät vielä loppuun asti nauttia mailleen laskeeneen auringon viimeisistä säteistä. Digitaalisesta verkkojäävuoresta huolimatta työniloa kaikille! (Jaakko Lind)

Nuorin ikäpolvi kommentoi

En usko että CD-levypainotteinen musiikkikirjasto olisi vanhentunut toimintamalli tulevaisuudessaakaan eikä ”museoituminenkaan” välttämättä ole ollenkaan huono asia. Jos nuoret lataavat nyt musiikkinsa verkosta, sitä ei todennäköisesti ole digimuodossa olemassakaan enää muutamakaan vuoden päästä. Sen takia on loistavaa, että samat kappaleet löytyvät myös kiinteältä CD-lätyltä kirjastosta (vielä vuosienkin päästä). CD-levyltä voi kuitenkin muuttaa kappaleet digimuotoon aina uudelleen milloin vain (paitsi sanoinkuvaamattoman naurettavilta kopiosuojatuilta levyiltä joita **ei tueta!**).

Nuorisossakin on havaittavissa se ilmiö, että musiikkia ”testataan” verkosta ladattuna ja jos levy on hyvä, se ostetaan cd-muodossakin. Osasyynä on uuden polven hifistelijöiden näkökulma, että musiikki kuulostaa paremmalta CD-levyltä kuin mp3-soittimelta (vrt. vinyylit - CD:t).

Suurten ikäluokkien musiikillisia toiveita on kirjastossa totta kai kuunneltava. Kirjaston on kunnallisen palveluntuottajana palveltava erilaisia ikä- ja asiakasryhmiä. Ei musiikkikirjasto voi, eikä sen pidäkään, toimia siltä pohjalta että hankitaan ja ylläpidetään vain uuden musiikin kokoelmia. Kirjoissa sekä levyissä klassikot säilyttävät arvonsa vuosienkin jälkeen.

Mielestäni verkkomusiikin lataamista ja tallentamista ei ole mitään tarvetta tukea niin kauan kuin samat aineistot julkaistaan myös fyysisessä muodossa (CD-levy tms.) Toisin sanoen: kokoelmaa

kartuttamaton käytön subventio ei todellakaan ole järkevää määrärahojen käyttämistä. Lataamista ja bittimuotoista kokoelmaa voi alkaa luomaan sitten kun fyysiset formaatit katoavat (varmaankin yhtä pian kuin kirjakin korvataan digitaalkirjalla...). Varmasti, jos tällainen täysdigitaalinen aika koittaa, kirjastot voivat neuvotella itselleen esimerkiksi latausmäärärajoitteisen lainausmahdollisuuden. Turha kuitenkin hötkyillä asian kanssa.

Googlle ja kumppaneille pärjäämme tiedon luotettavuudessa. Google ja Wikipedia- tiedot ovat aina vähän niin ja näin, tietolähteenä voi olla kuka hyvänsä satusetä ja aineistojen luotettavuus on hataraa. Jos tiedonhakija haluaa oikeaa, validia tietoa, jonka lähteet ovat jäljitettävissä ja luotettavia, kirjasto on edelleen ykkönen. Meillä on kirjastoissa käytössä erikoistietokannat, vanhat kunnon kirjat (yleensä wikigoogletietojen alkuperäinen, muuntelematon lähde) ja asiantunteva, palvelutaitoinen henkilökunta. (**Elina Suni**)

Pohdintoja pohjoisesta I - Kempele

Olen pohtinut omassa kirjastossa hyvinkin musiikin tulevaisuutta. Miten aineiston hankintaa tulisi muuttaa niin, etteivät rahat menisi "hukkaan" ts. aineistoa lainattaisiin? Mutta eihän kaikkia kirjoja-kaan lainata jatkuvasti - kirjaston tehtävä on kokoelmien kautta olla eri aikakausien kuvaaja ja tal-
lentaja. Mielestäni suuria ikäluokkia on palveltu hyvin - kirjastoon on hankittu 1950-1970 -lukujen musiikkia enemmän kuin esim. klassista. Kirjasto on aina hidas aineiston hankintakanava. Jotkut jaksavat odottaa. Kaikilla ei ole varaa eikä halua ostaa omia äänitteitä eikä tietokonetta ole kotona. Uutuuskirjojakaan ei saa heti lainaksi, vain varaamalla.

Nopeus ei ole valttimme, sisällöt ovat. Pitäisi hankkia vielä enemmän vähälevikkistä yms. musaa, joka ei soi joka kanavalla - muuttaa kirjastojen suuntaa - mainostaa, että tarjoamme erikoisuuksia. Meidän ei mielestäni tarvitse mennä musiikin kokoelmapolitiikassa vain niiden mukaan, jotka vaati-
vat. Linjan vaihdos vie aikaa...

En usko, että kirjasto muuttuu yksinomaan seniorikansalaisten palvelulaitokseksi. Toisaalta suuret ikäluokat ovat kouluttautunutta väkeä, joka voi olla kiinnostunut muustakin musiikista kuin siitä,

mitä on soitettu heidän nuoruudessaan. He aloittavat harrastamaan, kuuntelemaan, lukemaan, soittamaan...heillä on aikaa käyttää kirjaston palveluja. Minusta suuret ikäluokat ovat mahdollisuus - ei huoli. Sen vuoksi tietopalvelun tulisi mielestäni olla myös henkilökohtaista palvelua. Kirjastojen tulisi jatkaa asiakkaiden atk-koulutusta, jotta meidän tarjoamat valikoimalliset, levylinkit etc. tulisivat tiedoksi. Olen sitä mieltä, että asiakkaat eivät tiedä, mitä he eivät tiedä meidän palveluista.

Palvelujen tarjonnan koulutus tulisi aloittaa esim. koulujen opettajista. Musiikin haku pienessä kirjastossa on helpompaa. Löysilläkin hakusanoilla löytyy aineistoa, jonka jaksaa selata. Luettelointijärjestelmän romuttaminen, iso kysymysmerkki? Emme mielestäni ole tehneet turhaa työtä. Esim. kouluissa nähdään googlaaminen huonona asiana - kirjaston tehtävä on tarjota tarkennettua tietopalvelua. Olemme nostamassa profiiliamme tiedonhankintataitojen ja -hallintataitojen tarjoajana - miksi luopuisimme siitä sen vuoksi mitä muualla maailmassa tehdään. Puuhasteluja musiikkitarjonnan ylläpitämiseksi tarvitaan! Meillä OUTI:ssa pidetään lokakuussa *Kirjasto soi* -tapahtuma, johon saavat osallistua kunkin 11 kunnan musiikintekijät ja -soittajat. Toisin sanoen jokaisessa Outi-kirjastossa soi kaikenlainen musiikki samaan aikaan Aarteen päivänä.

Tämä kysely on hyvä omienkin ajatusten selventämiseksi. Loppujen lopuksi kyllä minulla on aika pessimistinen kuva kunnankirjastojen tulevaisuuden musiikkipalveluista. En haluaisi pistää niitä vähäiä aineistorahoja vain siihen musaan, jota kysytään (pop, rock). Mutta lainauslukujen mukaan niin pitäisi tehdä. Verkkopalvelut ovat tervetullut palvelumuoto, jos ne järkevästi pystyy toteuttamaan. Mikä ettei asiakkaalle voisi tarjota musaa suoraan verkosta - se on sitten sen ajan musiikin hankintaa. (Ulla Hirvonen)

Pohdintoja pohjoisesta II - Tornio

Postisi tuli hyvään aikaan, sillä olin aikonut kirjoittaa tai soittaa jo viikko toista sitten ja kysyä mielipidettäsi käsikirjaston levykokoelmien tarpeellisuudesta! Meillä Torniossa käsikirjaston äänitteet ovat vielä vinyylilevyinä ja koska vinyylejä on lainattavissakin levyissä, on osa levyistä kahteen kertaan hyllyjä lämmittämässä. Olen kypsytynyt ajattelemaan, että poistamme käsikirjastolevyt eli siirrämme kaikki lainattaviksi ja poistamme kaksoiskappaleet. Lisäksi suremme kovasti asiakkaiden vähenemistä. Tiedän, että yksi syy on se että aineistomäärä-rahamme hupenevat kaupungin pakko-säästöistä johtuen hurjaa vauhtia (Noormarkku-palkinto vuonna 2005, viime vuonna hävisimme Helsingille 3 sentillä/asiakas). Ostimme vuonna 2006 vain 103 uutta CD-levyä, 21 musiikkikirjaa ja 37 nuottia! Kysymys on kuitenkin pienehkön kaupungin musiikkiosaston hankinnoista. Miten päättäjät herätetään? Kaipaamme myös uusien välineiden, kuten MP3 ja iPod-käyttökoulutusta. Toivottavasti aiheesta saadaan koulutus-/keskustelutilaisuus muutenkin kuin keskustelupalstoilla! Kentällä tarvitaan taas hengenkohotusta! Ainakin Pohjan Torniossa! (Maria Ala-antti)

Kirjasto - myös musiikkikirjasto - pitäisi olla käyttöliittymä tiedon ja elämysten maailmaan. Kun maailma ympärillä muuttuu, pitäisi palvelun tapoja pystyä kohdentamaan myös uusilla tavoilla. Hiukan pistää silmään tuo ykköskohdan "Ikänsä takia he [suuret ikäluokat] ovat kiinnostuneita kuitenkin vain sellaisesta musiikista, jota nuoremmat eivät juurikaan kuuntele". Paras kirjasto on sellainen, joka tukee minkä tahansa aihealueen tutustumista missä tahansa elämänvaiheessa. Yli kuusikymppisillä on varaa hankkia mitkä tahansa laitteet ja ryhtyä harrastamaan, mutta jos heitä katsotaan pelkästään c-kasetin läpi, niin voi musiikkiharrastuksen into hiipua. Palvelun tarjonta pitäisi olla sisällöllisesti ja teknisesti monipuolista ja lähtökohtaisesti kaikille koko ajan avointa aloittaa milloin tahansa. Hyvä dokumentointi tukee em. toimintaa kyllä oivallisesti. (Nimimerkki Asko)

Mitä musiikkikirjastoille ja niiden palveluille tapahtuu?

Olen viime aikoina miettinyt paljon oman osastoni, Raision kirjaston musiikki- ja taideosaston, tulevaisuudennäkymiä. On ollut pakko: musiikkiaineiston lainausluvut ovat viime vuoteen verrattuna laskeneet roimasti ja osaston nuorempi asiakaskunta loistaa poissaolollaan. Tämä näkyy valitettavasti jo tämän vuoden hankintamäärärahoissa. Raisiossa osastolla on musiikkiaineiston lisäksi myös muuta aineistoa: maalaustaiteeseen, taidehistoriaan, arkkitehtuuriin, teatteritaiteeseen jne. liittyvää kirjallisuutta + taidelainaamo, josta voi lainata tauluja. Myönnän, että olen vähän pessimistisenä miettinyt pitääkö painopistettä siirtää musiikkiaineistosta tähän muuhun aineistoon – tähän asti painopiste on ollut selvästi musiikkiaineistolla. Yksittäisen kirjaston näkökulmasta kattavaa musiikkiaineistoa ei päättäjille kovin kauan voi perustella kun lainausluvut ja osaston kävijämäärät vähenevät.

Heli Pohjola
(kuvaaja ei tiedossa)

En usko, että pystymme houkuttelemaan nuorempaa ikäpolvea musiikkikirjastojen asiakkaaksi. Mietin vakavasti, pitääkö ruveta vastaamaan entistä enemmän kysyntään – pitääkö ruveta tarjoamaan musiikkia ikääntyvälle väestölle ja jättää vähemmälle se musiikki, jota nuoriso kuuntelee. Kokonaan nuoremman ikäpolven musiikkia (hankala määritelmä!) ei voi jättää hankkimatta tai profiloidumme äkkiä kirjastoksi, ”josta ei koskaan saa mitään. Pitäisikö profiloitua klassisen musiikin tarjoajaksi; hyvässä klassisen musiikin kokoelmassa voisi tänä viihteellisenä aikana olla ideaa. Raisiossa pääpaino on musiikkiaänitteillä; onko jatkossa syytä lisätä nuottien, esim. soitinkoulujen määrää? Nämä ovat paikallisia mielteitä, käytännön asioita, joihin joudun reagoimaan hyvinkin nopeasti.

Kun musiikkikirjastojen tulevaisuutta pohditaan yleisellä tasolla ja unohdetaan yksittäisten kirjastojen hankintamääräraha- ja muut murheet, avainkysymyspari on mielestäni mitä asiakkaat musiikkikirjastolta haluavat + pystymekö tarjoamaan asiakkaille jotain sellaista, mitä he eivät

muualta saa. Me olemme mm. tiedonhaun ammattilaisia eli tietopalvelu lienee yksi tulevaisuuden tärkeitä asioita. Pitää tietysti miettiä mitä asiakkaat haluavat: tietoa, viihdettä, ärsykeitä, fiiliksiä? Tärkeä rooli musiikkikirjastoilla on myös jonkinlaisena ”musiikkimuistina” – joku puhuu varastosta, toinen museosta.

Itse olen perinteisen kirjastotyön ihminen ja haluan kohdata asiakkaan fyysisesti musiikkiosastolla. Olen kuitenkin ”henkisesti valmistautunut” siihen, että 5-10 vuoden kuluttua musiikkikirjaston palvelukonsepti on tyystin toisenlainen kuin tänään. Osa toiminnasta tapahtuu hyvinkin keskitetysti verkon välityksellä. Kaikesta huolimatta elättelen toivoa siitä, musiikkikirjastossa käy tulevaisuudessakin asiakkaita – fyysisesti paikanpäällä. (**Heli Pohjola**)

Suurten ikäluokkien tarpeet on tasapuolisuuden nimissä jo otettukin huomioon, tuskin tässä asiassa sen suurempia muutoksia tarvitaan. Musiikkijakelussa eivät kirjastot ehkä pärjää enää entiseen tapaan, mutta yhden yksityiskohdan olen nuoremman asiakaskunnan keskuudessa pannut merkille: nuotteja ja soitonoppaita kysytään kiihtyvällä tahdilla. Tässä on ainakin nykyisen nettitarjonnan puit-

teissa hyvä sauma palvella myös nuoria asiakkaita. Sanathan löytyvät netistä muutaman klikkauksen päästä, mutta esimerkiksi parempi kuin ”sinnepäin”-kitaratabulatuuri onkin jo vaikeampi löytää.

Kovin pessimistinen en osaa musiikkikirjastojen tulevaisuuden suhteen olla: kyllä musiikki, tieto ja kirjasto ovat sellaisia peruskäsitteitä että välineet voivat muuttua mutta perusasiat pysyvät. Lainattavien CD-levyjen arkiston tulevaisuus voikin olla uhattuna, mutta toivottavasti musiikkikirjasto on jo nyt paljon muutakin. Eikä meillä ainakaan mitään suurta romahdusta nuoremman polven keskuudessa ole tapahtunut äänitteiden kohdallakaan, vaikka tosi on että rock/pop-levyt eivät tunnu kiertävän ihan vanhaan malliin.

Henkilökohtainen suoraan asiakkaalle annettava maksuton tietopalvelu on mielestäni kallisarvoinen asia nykypäivänä, henkilökohtaista palvelua kun ei kaupallisessa maailmassa aina saa edes rahallakaan. Eivätkä kaikki asiakkaat voi olla oman elämänsä tietopalveluasiantuntijoita jotka selviävät pelkän googlen turvin, kyllä luulisi olevan käyttöä sellaiselle palvelulle että voi kysyä vaikka ei oikein tarkkaan tietäisi mitä kysyä. Dokumentoinnissa ei vielä ainakaan kannata siirtyä summittaiseen tagien kirjaamiseen, kyllä standardointi on ainakin nykytilanteessa vielä paikallaan. Tulevaisuuden kuvittelen sellaiseksi, että asiakkaat muokkaavat osallistumisellaan musiikkikirjaston näköisyyteen ja haluamukseen palveluksi, on se sitten lainattavaa aineistoa, levyvinkkejä netissä tai virtuaalistudioita. Nuoriso ainakin käyttää nettiä jo nyt ihan omalla yhteisöllisellä tavallaan, ehkä tulevaisuudessa myös musakirjastojen verkkopalveluja? (**Valentin Hintikka**)

Musiikkikirjastojen roolista, asiakasryhmistä ja palveluista

Musiikkikirjastojen rooli

Haluaisin nähdä yleisten kirjastojen musiikkiosastojen roolin kasvavan levylainaamoista musiikin harrastajien monipuolisiksi palvelukeskuksiksi. Tähän asti olemme pärjänneet passiivisella asenteella; levyjen lainaajia on riittänyt. Tulevaisuudessa meidän on kuitenkin kehitettävä uusiakin palveluja ja markkinoitava niitä aktiivisesti. Kirjastojen tulee panostaa niihin toimintoihin, jotka eivät kilpaile kaupallisten palvelujen kanssa.

Asiakasryhmät

Palveluja arvioitaessa ja suunnitellessa tulisi miettiä, ketkä ovat potentiaalisia musiikkikirjastojen käyttäjiä. On selvää, ettemme voi kuin välttävästi vastata niiden musiikin kuluttajien tarpeisiin, jotka haluavat nopeasti kuultavakseen uusinta populaarimusiikkia. Tällä hetkellä liian suuri osa resursseista on kiinni edellä mainitun tehtävän täyttämässä. Kirjaston velvollisuus ei mielestäni ole käyttää eniten resursseja siihen musiikkiin, jota markkinoidaan eniten. Siksi haluaisinkin panostaa musiikin harrastajien kirjastopalveluihin; sellaisten, joiden oma oppilaitos ei tarjoa musiikkikirjastopalveluja, tai jotka eivät harrasta musiikkia minkään oppilaitoksen suojissa. Tällaiset asiakkaat käyvät konserteissa, harrastavat musiikkia työväenopistossa, seurakunnissa, yksityisissä ja kuntien tukemissa musiikkiopistoissa, yksityisesti, kuoroissa, orkestereissa, bändeissä jne. Musiikkikirjastojen olisi terästädyttävä myös koulujen ja kirjastojen yhteistyön järjestämisessä. Tehokkainta olisi pyrkiä saamaan jalansijaa jo valmiissa yhteistyökuvioissa. Lisäksi hakeutuvassa kirjastotyössä olisi panostamisen varaa. Mm. maahanmuuttaja- ja senioriryhmät voisivat olla hakeutuvan musiikkikirjastotyön kohteita.

Palvelut

Millaisia palveluja näille käyttäjäryhmille tulisi sitten tarjota fyysisen kokoelman lisäksi?

Tilojen tarjoaminen

Viime vuosina Suomeen on noussut uusia, hienoja kirjastorakennuksia, ja uusia on suunnitteilla. Samassa hengessä kannattaa musiikkikirjastojenkin panostaa olohuonemaisiin tiloihin, viihtymiseen ja harrastamisen mahdollisuuksien tarjoamiseen. Musiikin kuuntelumahdollisuus sekä studiot ja soittohuoneet soittimineen tukevat tätä ajattelua. Kirjastot voivat hankkia yhä enemmän musiikin tekoon liittyviä tietokoneohjelmia asiakkaiden käyttöön.

Verkkopalvelut ja aineiston digitointi

Verkkopalveluja tulee kehittää valtakunnalliseen suuntaan. Pelkkien viitteiden tarjoamisesta voimme siirtyä tarjoamaan myös varsinaista sisältöä. Uuden tekijänoikeuslain tarjoamat mahdollisuudet digitoidun aineiston tarjoamiseen tulee hyödyntää. Kaoottiselle verkkoaineistolle riittää järjestämisen tarvetta. Kiinnostavien ja hyödyllisten verkkopalvelujen sekä käyttöliittymien suunnitteleminen on haaste; osaammeko hyödyntää hiljaista tietoaamme? Jotta saisimme kaiken irti tarkasta dokumentoinnistamme, se täytyy osata upottaa käyttäjäystävällisiin käyttöliittymiin. Verkon kautta annettavaa tietopalvelua tulee kehittää edelleen. Avainsanoja siinä ovat nopeus ja asiantuntevuus.

Pedagoginen työ

Pedagogisen työn tulee olla musiikkikasvatusta tukevaa, taiteellinen puoli jääköön alan ammattilaisille. Musiikin tiedonhaun opetusta tulisi kehittää. Kirjastoluettelon käytön opetus ei riitä, vaan tiedonhaun opetus on ulotettava koskemaan myös verkkopalveluja. Räätylöödyt opastukset ryhmille ja yksittäisille asiakkaille voisivat olla osa kirjastossa tehtävää pedagogista työtä. Myös erilaisten tietokoneohjelmien käyttöön perehdyttäminen voi tulla osaksi työnkuvaa.

Kirjaston osuus musiikin verkkojakelussa

Kirjastolaissa todetaan: *“Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.”* Jotta tämä tavoite kansalaisten yhtäläisin mahdollisuuksin säveltaiteen harrastukseen toteutuisi, kirjastolla on oltava jonkinlainen osuus myös musiikin verkkojakelussa. Tällainen voisi olla esim.

kuuntelumahdollisuus ilman lataamis- ja kopioimismahdollisuutta streaming-tekniikalla sekä kirjaston koneilla että kotoa käsin. Olisiko mahdollista, että levy-yhtiöt voisivat Naxoksen tapaan tarjota jonkinlaisia kuuntelupaketteja kirjastoille? Ongelmana on se, että tällaista verkkoaineistoa on vaikeaa saada perinteisen dokumentoinnin piiriin.

Vaatimukset henkilökunnalle

Musiikkikirjastotoiminnan tulee olla musiikin harrastamiseen aktiivisesti kannustavaa. Tämä asettaa lisää vaatimuksia myös henkilökunnalle. Erilaisten sisältöjen tarjoaminen verkon kautta edellyttää sisältöjen tuntemusta myös henkilökunnalta. Musiikkikirjastojen työntekijöiden musiikintuntemukselle tulisikin asettaa jonkinlaiset muodolliset vaatimukset. Tietotekniset taidot tulevat olemaan yhä keskeisempiä. Kaikkien ei tarvitse olla koodaajia, mutta teknisiä mahdollisuuksia on tunnettava, jotta kompetenssi riittäisi verkkopalvelujen suunnitteluun. Palveluja tulee osata markkinoida. Musiikkikirjaston työntekijöillä tulee myös olla riittävät pedagogiset taidot. (**Viivi Tulkki**)

Jos verkosta ladattava musa tulee olemaan pääasiassa maksullista, voisi kirjastoilla olla saumoja "kilpailla markkinoilla" digitaalisten musapalvelujen tarjoajana - monethan mieltävät kirjaston palvelut ilmaisiksi, vaikka verojahan niistäkin maksetaan. Mutta miten sitten diilit musiikkilafkojen kanssa sovittaisiin ja tulisiko lainsäädännöllisiä ongelmia? Ainakin periaatteessa maksuttomuus (halpuus) olisi kuitenkin se kirjastojen kilpailuvaltti. Verkkoon pitäisi varmaan päästä voimallisemmin mahdollisimman pian. Toisaalta: jos lataaminen on pääasiassa maksullista ja laitton tarjonta (?) pysyy jollain tavalla kurissa, myös perinteisellä musakokoelmalla on mahdollisuuksia. Tuolla sukupolvikysymykselläkin on varmaan merkitystä.

Voisi myös kuvitella, että jatkossa kirjastoissa tuotettaisiin sisältöjä entistä enemmän. Asiakkaiden aktivoiminen tiedon tuottajina kannattanee myös, ainakin siitä nykyään kovasti puhutaan. Tietoverkko ja uudet yhteisölliset ohjelmat tarjoavat jo nyt paljon mahdollisuuksia monipuolisten ja yhteistoiminnallisten palvelujen rakentamiseen, ei kirjastojen tarvitse jämähtää pelkästään yksipuolisiksi aineiston lataamoiksi.

Minusta dokumentoinnilla on tulevaisuudessakin merkitystä, koska perushaaste on olennaisen löytäminen äärettömyyksiin kasvavasta informaatioavaruudesta. Mutta sitä voisi miettiä, onko perinteisille dokumenteille suunniteltu raskastekoinen kirjaustapa se paras mahdollinen ja millainen rooli asiakkailla olisi sisällönkuvailussa. Informaatiotulvan ongelma liittyy minusta myös dokumentointiin: massiiviset ja aika "sisäänpäin lämpiävät" kirjaukset saattavat paremminkin lisätä kuin helpottaa infoähkyä. Tiedonhaun, myös musatiedonhaun, pitäisi olla kannustavaa ja interaktiivista. Onko kirjastoissa jämähdetty tuttuihin ja turvallisiin OPAC-systeemeihin? (Nimimerkki **Reijo**)

Seniori versus natiivi

Tekniikan osalta natiivit osaavat, suuret ikäluokat eivät? Pitänee paikkansa ainakin siltä osin, että natiivit oppivat nopeammin, seuraavat teknistä kehitystä, elävät itse asian keskellä. Toisaalta suurten ikäluokkien eläköityessä ainakin ihan ensimmäisinä vuosina myös he osaavat edelleen hiiren käytöstä googlaamiseen ja lisäksi on täysin mahdollista, että suurten ikäluokkien on pysyttävä teknisessä kehityksessä mukana, sillä mistä koskaan tietää, millaisten terveyteen ja yksin asumiseen liittyvien vempaimien kanssa on päivittäin pystyttävä kommunikoimaan. Joten verkkomusiikki - ainakaan kaille - ei sinänsä ole mikään ongelma teknisesti, eikä mielestäni musiikkikirjastopalvelua voi suunnata vain jollekin ryhmälle ikään pohjautuen. Jos niin on käynyt, ettei musiikkikirjastopalveluita tois-

taiseksi ole segmentoitu eri käyttäjäryhmille, niin nyt on korkea aika. Onhan yleisten musiikkikirjastojen kehityskin kulkenut aika tasatahtia ns. rock-sukupolven kanssa - 1950-luvulla se alkoi yhdessä Elviksen kanssa! – mutta musiikkikirjasto ei toivottavasti eläköidy tämän rock-sukupolven kanssa. Siinä missä palveluita tarjotaan rockista klassiseen, on niitä tarjottava myös vauvasta vaariin, segmentoituna eri tarpeisiin.

Nuoret ja natiivit, menetetty sukupolvi? Iästä riippumatta yleinen kirjasto ei mielestäni palvele ketään, jolle ainoa palvelu on ”mulle tässä ja nyt”. ”Tässä ja nyt” -palvelua haluavat on siis menetetty kaikilta osin jo aikoja sitten, siis jälleen iästä riippumatta. Kieltämättä kärsimättömyys kuuluu voimallisemmin nuoruuteen. Siellä missä voimme olla läsnä ”tässä ja nyt”, on verkko, netti. Netissä on kuulemma pilvin pimein erilaisia samanhenkisten ihmisten keskusteluryhmiä. Kirjasto sinne sekaan! Voimavarojen ohjaamista verkkopalveluiden ja kohdennettujen verkkopalveluiden luomiseen ja kehittämiseen! Syventävää tietoa, asioiden kääntelyä uusiin perspektiiveihin, eri kulttuurisektoreiden ylittävää aineistoa. Vuorovaikutteisuutta nettisivuille, asiakkaat - natiivit, seniorit ja siltä väliltä - mukaan verkkosivujen tekoon. Tällaiset nettisivut tehdään ehdottomasti valtakunnallisiksi ja valtakunnallisesti. Eri puolilla Suomea tehdyt paikalliset jutut tuovat lisäsuolaa sivuille.

Riitta Aalto-Koistinen

Jos kirjastolla olisi mahdollisuus tarjota ladattavaksi aineistoa, meillä ei luonnollisestikaan olisi tätä ”ei juuri nyt saatavilla” -ongelmaa. Ihan oman pohdintansa arvoinen on tietenkin tämä periaate kaiken saatavilla olostako ajan. Täytyykö kaikkea olla aina saatavilla? Jos se on ainoa ehto nuorten saamiseksi asiakkaiksi ja kirjaston asiakaskunnan ikääntymisen estämiseksi, on vaan yksinkertaisesti keksittävä juonia ja palveluita, jotka vaikuttavat siltä, että kaikkea saatavilla. En nyt kyllä keksi, millaisia metkuja tässä voisi käyttää - nuorisotutkimuksia lukemaan ja nuorten keskuuteen jalkautumaan. Tiloja ja välineitä musiikin tekemiseen (studioita) Tiloja, joiden suunnittelun nuoret voivat osallistua. Tiloja, joissa nuorten käyttäytymistä siedetään.

Ihan ehdottomasti on kuitenkin tutkittava jokainen polku, porsaanreikä ja mahdollisuus saada joitakin keinoja tarjota kirjaston kautta ladattavaa musiikkia - tekijänoikeuksista vapaan musiikin lisäksi

myös tekijänoikeuksin suojattua musiikkia. Tähän selvitykseen on ryhdyttävä heti ja selvitettävä myös, onko kansainvälinen yhteistyö kirjastotoimijoiden kesken tässä latauspalvelun järjestämisessä mahdollista. (Opetusministeriö rahoittamaan!)

Osalle natiiveista CD-äänilevyn käsite saattaa todella olla naurettava, muumio. Isolle osalle senioreita lataaminen on tänä päivänä vielä ihan toiselta planeetalta, mutta esim. *Gramophone*-lehdessä esitellään nykyään hyviä klassisen musiikin latauspalvelusivuja. Mutta jos/kun kirjasto ei pysty tarjoamaan ladattavaksi kuin jotain vähemmän kiinnostavaa, marginaaliaineistoa ja jos/kun CD-formaatissa alkaa ilmestyä vähemmän kiinnostavaa marginaaliaineistoa, ovat kirjastojen tarjoaman kokoelmien varmasti ”suuren yleisön” silmissä kummallinen, saati sitten alan ammattilaisten silmissä. Jokainen kivi on nyt vain jaksettava kääntää ja katsoa, mitä mahdollisuuksia ja keiden tukemina, meidän olisi mahdollista jatkaa edes osittain nykyisen kaltaista monipuolista ja monimuotoista palvelutarjontaa. Puolet ja muodot saattavat olla hieman erilaisia kuin mihin me olemme tottuneet. Kehitetäänkö jossakin jokin uusi fyysinen tallenne? (Mitä järkeä!?)

Fyysinen äänitetallenne on suurelle osalle musiikin kuuntelijoita tärkeä ihan sinänsä, sitä voi käsitellä, hypistellä, lukea tekstiliitettä, CD-hyllyssä se kertoo muille kuuntelijan musiikkimausta. Musiikkialbumit ovat taiten koottuja esiintyjän, artistin, bändin ”kokonaistaideteoksia”. Toisaalta nykyisin jotkut albumit ovat vain saman toistoa tai pahimmillaan albumiin lisätty joku uusi raita, muilta osin sisältö jonkin aikaisemman purkitteen kanssa identtinen. Verkkomaailma voi puolestaan vedota ihmisiin, jotka haluaisivat kuunneltavakseen jonkun sävellyksen, mutta eivät fyysisen tallenteen mukana tulevia muita sävellyksiä. Tekstiliitteen puuttuminen on usein todettu lataamisen haittapuoleksi, mutta nykyisellään myös tekstiliitteen tai sävellykseen liittyvän tiedon printtaaminen saattaa olla mahdollinen. Esim. ainakin jonkun usalaisen orkesterin (en muista minkä) konsertteja on mahdollista ladata ja niin halutessaan myös konsertteihin liittyviä käsiohjelmia. Tätä juttua kirjoittaessani sain vinkin Amsterdamiin tulevasta uudesta keskustakirjastosta, jonne on tulossa 100 000 (kyllä) cd:n kokoelma, eli onko kaikki synkistely ihan turhaa?

Luettelointi, dokumentointi, tietopalvelu ovat kirjaston kulmakiviä. Luetteloinnin osalta uskallan kuitenkin kysyä, täytyykö sitä tehdä ”joka niemessä, notkossa ja saarelmassa”. Tasokas luettelointi on tietenkin myös merkittävä tekijä, mutta olisiko nykyaikana käytössä tai kehitettävissä jotain eri tahoilta yhteen liitettäviä tietoja kirjastoille luettelointiapuun. En tiedä. Valtakunnallista, musiikkiin liittyvää verkkotietopalvelua kannattaisi kehitellä *Kysy musiikista* -tyyliin, mutta tietopalvelua myös paikallisesti, toimintapisteissä tarvitaan. On kuitenkin kysyttävä: Riittävätkö dokumentoinnin ja tietopalvelun osaaminen jatkossa musiikkikirjastoväelle? Pystytäänkö näillä taidoilla houkuttelemaan ihmisiä kirjastojen musiikkipalveluiden käyttäjiksi? Eivätkö asiakkaat kuitenkin hae **sisältöä**?

Dokumentointi ja tietopalvelu avaavat sisältöjä kirjastoteknisesti, mutta itse näen, että tähän avaamiseen on panostettava entistä enemmän. Musiikkikirjastoväellä täytyy olla riittävä musiikin tuntemus ja ripaus toimituksellisia taitoja, jotta he pystyvät kertomaan tositarinaa musiikista. Musiikkikirjastoväki kehittyköön musiikin sanallisiksi taitajiksi, tarinan taitajiksi. Sisältöä ei saa piilottaa hyllyille, vaan hyllyillä olevan sisällön on avauduttava, herätettävä asiakkaassa ”herätelainoja”. Tällainen haavekuva ammatillisesta kehittymisestä asettaa myös alan koulutukselle uusia vaatimuksia. Riittääkö musiikkikirjaston hoitoon saatu koulutus tähän? Annetaanko musiikkikirjaston hoitoon koulutusta ylipäänsä? Tarvitaanko tulevaisuudessa musiikkikirjaston hoitoon koulutusta, vai kuihtuuko yleisten kirjastojen musiikkitoiminta? Näihin kysymyksiin en osaa vastata muuten kuin toistamalla itseäni; nyt on jokainen kivi käännettävä ja mutka katsottava, mitä löytyy yleisen musiikkikirjaston toiminnan tulevaisuuden kehittämiseksi ja toivottavasti tämä ”raivaustyö” tehdään yhteistuumin. **(Riitta Aalto-Koistinen)**

Viimeinen sana pienillä suurilla musiikkikirjastoilla...

Jo nyt kirjastossamme asioi paljon eläkkeellä olevia asiakkaita, jotka ovat aloittaneet uudelleen musiikkiharrastuksen, mm. pianon, harmonikan tai saksofonin soiton. Jotkut ovat innostuneet soitinrakennuksesta. Eläkeläisillä riittää aikaa ja monilla on palava halu oppia uutta. Kirjastossamme asioi myös ikääntyneitä asiakkaita, jotka ovat perustaneet – asiakkaamme sanoin – ”pienen köörin”. Salon seudulla onkin paljon harrastajakuoroja ja myös monet seniorihanuristit toimivat sekä yhtyeessä että säestäjinä. Kirjastomme pystyy kyllä nykyisillä resursseilla vastaamaan kysyntään, jos tällainen asiakaspalvelu lisääntyy suurten ikäluokkien eläköitymisen myötä. Omasta mielestäni tärkeä tavoite olisi lisätä tällaisten vanhempien musiikin harrastajien esiintymis- ja harjoitusmahdollisuuksia kirjaston tiloissa.

Samalla haluaisin haastaa myös oppilaitokset pohtimaan, kuinka eläkeläisten musiikinopiskelua ja harrastusta voisi tukea. Kansalaisopistossa on toki musiikkiharrastukseen liittyviä kursseja, mutta niitä saisi olla enemmänkin. Musiikkiopistojen aikuisosastoilla opiskelee pääosin nuoria aikuisia, mutta voisiko musiikkiopistoissa olla myös senioriosasto? Lisäksi suomenkielisistä, aikuisille tarkoitettuista soitinoppaista on huutava pula samoin kuin suomenkielisistä soitinrakennusoppaista. Salon seudulla on myös maahanmuuttajien perustamia kuoroja ja lauluyhtyeitä, jotka etsivät mm. säestäjää harrastuksensa tueksi.

Omassa kirjastossani voisin vakavasti harkita verkkolisenssien hankkimista sekä verkossa julkaistun musiikin luvallista kopiointia asiakkaille, onhan esim. tieteellisissä kirjastoissakin jo nyt paljon aikakauslehtiartikkeleita vain verkkoversioina. Välineet muuttuvat, mutta sisällöt säilyvät ja toistaiseksi myös sisältöjen asiantuntijat. Tulevaisuudessa voi asiantuntijana toimia myös jokin tekoälysovellus ihmisen sijasta, mutta tällaisen ohjelmiston toteutumiseen kuluu vielä kauan aikaa.

Kyselin tänään täällä kirjastossa kolmelta 1980-luvulla syntyneeltä aktiivisesti musiikkia kuuntelevalta nuorelta heidän mielipiteitään asiasta, ja kaikki kolme olivat sitä mieltä, että musiikkikirjastoa tarvitaan ehdottomasti jatkossakin, vaikka jotain musiikkia löytyisikin suoraan netistä. Kaikki kolme olivat valmiita myös odottamaan jonkin aikaa, uusinta musiikkia ei tarvitse saada lainaan heti. Yksi kertoi, ettei edes tiedä, miten ja mistä verkkomusiikkia saisi ladattua ja tulee mieluummin kirjastoon etsimään kiinnostavaa musiikkia. Kaikki kolme totesivat myös, että musiikin lataaminen suoraan verkosta on useissa tapauksissa myös laitonta. Kirjastojen laatimia valikoimalistoja ja linkkilistoja

netissä pidettiin tarpeellisina ja toivottiin lisää paikallisen musiikkikulttuurin esittelyä kirjastojen nettisivuilla. Myös nettitiedonhaku koettiin vaivalloiseksi ja puutteelliseksi verrattuna kirjaston tiedonhakumahdollisuuksiin!

En myöskään pidä kovin pahana asiana sitä, että osa populaarimusiikin pintailmiöistä ja päiväperhoista siirtyisi kokonaan verkkoon. Silti jää paljon ei-niin-kaupallista musiikkia, jonka tunnetuksi tekemisessä kirjastoilla riittää työtä. On myös paljon nuoria, joita kiinnostaa muunlainen musiikki kuin viikon hittilistat ja turhien julkisten popmusiikki. Ja onhan ihminen – myös nuori – sosiaalinen eläin, joka tarvitsee kontakteja ja yhteisöllisyyttä, ja tällaisen tarjoamiseen kirjastot ovat mitä sopivin paikka. Itse olin kovasti vaikuttunut viime Intervallissa haastatellun tanskalaisen Charlotte Peder-
senin toteamuksesta, että ”kirjaston pitää olla fyysinen kommunikaatiokeskus samalla tavalla kuin internet on virtuaalinen keskus”. **(Liisa Lehtikangas)**

Viime tingassa sain naputeltua muistiin joitakin ajatuksia siitä sekamelskasta, joka musiikkikirjaston tulevaisuutta ajatellessani mielessä pyörii. Olen viime vuosina joutunut olosuhteiden pakosta käyttämään suurimman osan työajastani muihin kuin musiikkikirjastoasioihin, mutta kirjoitan silti muutama rivin.

En olisi suurten ikäluokkien (musiikkikirjasto)palveluista erityisen huolissani. Eiköhän ikääntyvä kirjastonhoitajapolvi pidä heistä automaattisesti huolta. Lisäksi suuret ikäluokat ovat tottuneet näihin vanhanaikaistuviin formaatteihin - kuten CD- ja DVD-levyihin - joita musiikkikirjastot ovat myös tottuneet välittämään.

Nuoremista puheen ollen: arvelen, etteivät kirjastojen rahkeet riitä minkäänlaiseen uskottavaan kilpalaulantaan verkkopalvelujen kanssa. Olisiko niin, että meidän on suosiolla luovuttava tavoittelemasta kaikkia kirjaston käyttäjiksi? Eiväthän nytkään kaikki lue kirjoja saati lainaa niitä kirjastosta. Eivätkä kaikki kuuntele musiikkia muuten kuin passiivisesti (mitä nyt Novan soittolistoilla sattuu olemaan) tai ainakaan lainaa levyjä kirjastosta. Sama toisin päin: eivät kaikki nuoretkaan lopeta lukemista, levyjen kuuntelua tai kirjastonkäyttöä. Toisaalta emme nytkään yritä houkutella jokaista kulki-
jaa sisään kirjastoon hinnalla millä hyvänsä, koska emme ryntää tuoreeltaan ostamaan kaikkia TV:stä tuttuja kokoelmia ym. hittipakaaseja.

Tietenkin musiikin julkaiseminen ja hankkiminen verkon välityksellä yleistyy ja tämä kaventaa kirjaston mahdollisuuksia. Pelkäänpä, että tälle emme resursseinemme - joihin luen toisaalta mammonan, toisaalta nykyhenkilöstön enemmistön ajan/tarmon/kyvyt - mahda ihmeitä. Heikin mainitsemien itse koottujen tai subventoitujen kokoelmien tarjoaminen käyttäjille tuntuu ainakin minusta liian isolta palalta, lähes utopistiselta. Erittäin todennäköisesti tuntemus johtuu omista ajatuksellisista rajoitteistani, joten en ryhdy yleistämään tyyliin ”ei tule onnistumaan”. Toisaalta, jos tällaiseen ryhtyttäisiin, pitäisikö tarjontaa tietoisesti profiloida eikä edes pyrkiä kaikenkattavuuteen? Jospa tarjoaisimmekin entistä pontevammin vaihtoehtoja, pienilevikkistä musiikkia ja jättäisimme suosiolla isot ja komeat oman onnensa nojaan?

Musiikkikirjastojenkin verkkopalveluita kannattaisi varmasti tiettyyn rajaan asti yhdistää, sillä muuten voimat eivät riitä. Paikallisuutta mahtuu silti mukaan; onhan YLE:n sivuillakin maakuntaradiolinkit? Miksei sivuja pystyttäisi tekemään sopivan hajautetusti, mikäli suostutaan puhaltamaan yhteen hiileen, eikä kukaan ole liian mustasukkainen omista upeista sivuistaan/ideoistaan (eihän toki, olemmehan kirjastoalalla :o) Tietopalvelun eri muotoja tarvitaan varmaan kaikkia. Mikään ei korvaa kirjastoon tulevan asiakkaan henkilökohtaisesti paikan päällä saamaa tietoa (ja materiaalia), mutta kirjastojen välinen *Tieto*-lista sekä *Kysy kirjastonhoitajalta* -palvelu ovat minusta käänteentekevästi

laajentaneet kirjastojen tietopalvelun mahdollisuuksia ja siten parantaneet asiakaspalvelua. Tämäntäpaaisessa toiminnassa tietoverkko on todella kustannustehokas ja vastausten laatu on ihan toista luokkaa kuin googlauksen sattumanvarainen tuloslista, jonka seulomisessa saattaa vierähtää tovi jos toinenkin. Käsikirjaston merkitys sen sijaan mietityttää ainakin täällä Ylöjärvellä, eikä ainoastaan musiikin osalta. Mitäs muualla siitä tuumataan? Nykymuodossaan sen käyttö tuntuu vähenevän vähenemistään.

Kunnianhimoisesta dokumentoinnista ei sentään ihan ensi hätään kannattane luopua. Ei kai meidän tietokantojemme tarkoituksaan ole kilpailla verkkokauppojen tietokantojen kanssa? Ihmiset tarvitsevat musiikista muutakin tietoa kuin googlaamalla saatua listaa uutuuksien sisältämistä kappaleista. Sama koskee kirjastojen koko tarjontaa. Markkinavoimien melskeessä jäisimme jalkoihin heti ensi metreillä. Olen sitä mieltä, että kirjastojen toiminta-ajatukseen sisältyy tietynlainen idealistinen vastahankaisuus, ja juuri sen takia haluan olla töissä kirjastossa enkä jossain kaupassa myymässä ihmisille lisää romua. Jos massat kaikkoavat, palvellaan sitten vähän sofistikoituneempia asiakkaita? olkoot vaikka parjattuja suuria ikäluokkia (**Outi Kytömäki**).

... ja provokaattorilla itsellään

Kiitän osallistuneita jättämällä kerrankin sanat kytemään ja toivottavasti roihahtamaan tarjoamatta edes väliaikaista yhteenvetoa. Keskustelu voi mainiosti jatkua verkossa. (**Heikki Poroila**)

Suomalainen musiikkikirjastoväki kohtaa kollegat Skandinaviasta ja Baltiasta tämän vuoden elokuun lopussa. Kokouspaikkana tulee olemaan vanha tuttu Sibelius-Akatemian R-talo, jossa viimeksi 1993 emännöitiin kansainvälisesti.

Kokouksen teemat ovat selvät, mutta yksityiskohtainen ohjelma on vielä rakenteilla. Tarjolla tulee kuitenkin olemaan runsaasti kiintoisaa ohjelmaa ainakin seitsemästä maasta. Järjestäjien puolesta on pyritty siihen, että kaikki antavat ja kaikki saavat, kyseessä ei ole mikään suomalaisen musiikkikirjastomailman esittelytilaisuus.

Kokousohjelmaa on torstaina ja perjantaina, lauantaina on halukaille maksullinen retki Porvooseen. Yhteinen illallinen vietetään varmuuden vuoksi jo torstaina illalla.

Kokouksen verkkosivut löytyvät ainakin toistaiseksi osoitteesta <http://www.lib.helsinki.fi/english/libraries/viola/MPL2007/>, mutta tämä voi vielä muuttua. Muistatthän, että tapaaminen sinänsä on maksuton ja tarkoitettu kaikille musiikkikirjastoalan ammattilaisille työpaikasta riippumatta. Varatkaa päivät jo nyt.

Paneudumme asiaan kesäkuussa ilmestyvässä Intervallissa.

MUSIC POLITICS LIBRARIES

The 2nd
Baltic-Nordic
Music Library
Meeting

Helsinki,
30th–31st Aug 2007

Musiikkikirjastot ja digitaalinen verkkomusiikki

Musiikin siirtyminen fyysisistä tallenteista verkon kautta tapahtuvaan jakeluun oli vuosikausia tulevaisuuden juttu, joka kyllä näytti todennäköiseltä, mutta jota ei oikein osattu konkreettisesti kuvitella. Ajatus oli helpompi sanoa kuin toteuttaa käytännön toimintana. Todellisia esteitäkin riitti. Kaistan nopeuden kasvu osoittautui kuitenkin pikkujutuksi insinööreille; tänä päivänä pikkulapsetkin surffaavat ja lataavat verkosta nopeuksilla, joista muutama vuosi sitten pääsivät vain etuoikeutetut nauttimaan. Eikä tekijänoikeuden tai rahastuksen gargantuamaiseksi kuvailtu ongelmajoukko tarvinnut kuin Applen kaltaisen ulkopuolisen yrittäjän, joka laittoi digitaaliset musiikkibitit juoksemaan yhteen suuntaan ja yhtä digitaaliset krediittivirrat toiseen.

Vuoden 2007 alussa olemme tilanteessa, jossa musiikin levittämistä verkon kautta rajoittaa ja hidastaa lähinnä ihminen itse. Kulttuurinen muutos on kuin voimaansa menettänyt kuminauha. Etujoukko pyyhältää jo pitkällä, mutta iso massa ei tunnu millään pääsevän liikkeelle. Laillisen levityksen myyntiluvut ovat varsin mittavia (Applekin taisi lopettaa jatkuvan seurannan, kun miljardin pyykki oli ohitettu), mutta silti teollisuus tuottaa edelleen joka vuosi satoja miljoonia CD-levyjä, joita hyvin monet tuhansista miljoonista kuluttajista edelleen mielellään ostavat korkeasta hintatasosta huolimatta. Puhtaasti lukuja katsomalla ei voisi uskoa, että muutos on tapahtunut.

Mutta kyllä se on tapahtunut. Kaupallisen jakelun ulkopuolinen aktiivisuus on ollut suurta yhtä kauan kuin laajakaistat ovat tehneet pakatun musiikin siirtämisen tuskasta mukavaksi. Enimmäkseen laittoman vertaisverkkojakelun (P2P) määrää uskaltavat arvioida vain levy-yhtiöiden PR-osastot, mutta ei ole mitään syytä aliarvioidakaan nuorison toimeliaisuutta. Kyllä siellä varmasti sadat miljoonat mp3-tiedostot siirtyvät vuosittain koneelta toiselle. Parin vuoden aikana myös laillinen, kaupallinen jakelu on päässyt käyntiin. Myyntilukujen suora vertaaminen on hankalaa, kun verkosta ostetaan yksittäisiä kappaleita, kaupasta lähinnä CD-albumeita. Nappikaupasta ei kyse kuitenkaan ole.

Suomen suurin verkkomusiikin myyjä, SanomaWSOY:n Musiikkilataamo tarjoaa kuluttajille tällä hetkellä 400.000 musiikkikappaleen valikoimaa. Muutosta kuvaa, että Musiikkilataamo pitää jo yllä verkkomusiikin virallista Latauslistaa. Siellä ei tosin ole myyntilukuja, luultavasti kilpailullisista syistä.

Vuonna 2005 myytiin Suomessa vielä yli 10 miljoonaa CD-levyä (kasettien tilastointi loppui 2003, jolloin myynti oli 100.000 tienoilla, LP-levyjen myynnin seuraaminen päättyi jo 1996). ÄKT ei vielä tilastoi verkkomyyntiä, eivät myöskään Gramex tai Teosto. Ylipäättään verkkomyyntiin volyymeistä on yllättävän vähän tilastotietoa, mutta jos maailmalla on edetty Applen viitoittamaa tietä, myyntiluvut ovat todennäköisesti jo satoja miljoonia vuodessa. Jo vuonna 2005 oli ladatun musiikin osuus kaikesta musiikkimyyntistä Yhdysvalloissa yli 5%.

Musiikin verkkomyyntiä hidastaa kulttuurisen vitkauden lisäksi myös useimpien kaupallisten palveluiden tarjoamien musiikkitiedostojen hankalakäyttöisyys. Esimerkiksi Applella on kyllä suhteellisen joustava mp3-mahdollisuus, mutta toisaalta sen kaupan iTunesin myymiä tiedostoja voi kuunnella vain omalla ohjelmalla. Useimpiin myytäviin tiedostoihin on upotettu käyttöä ja kopiointia rajoittavaa DRM-tekniikkaa. Osa kuluttajista ei suostu maksamaan voimakkaasti rajoitetuista tiedostoista, vaan tekee ne itse CD-levyjen raidoista. Tämä tosiasiallinen siirtyminen CD-formaatista tiedostomuotoisen musiikin käyttöön ei näy missään tilastoissa, mutta sillä on tulevaisuuden kannalta suuri merkitys. Kun musiikkia totutaan kuuntelemaan tietokoneen tai mp3-soittimen muistista, pohja verkkomusiikin lataamiselle on joka tapauksessa valmis.

Laki estää ja edistää

Musiikin leviäminen avoimessa tietoverkossa on periaatteessa oikeudenhaltijoiden täysin päätettävissä. EU:n direktiivit lähtevät periaatteesta, jonka mukaan tietoverkossa tekijänoikeus on sataprosenttisesti omistajan hallinnassa. Tähän periaatteeseen ei ole säädetty poikkeuksia myöskään Suomen laissa. Verkkolevitystä koskevat säädökset ovat niin tiukat, että seuraavaksi pitäisi tunkeutua syvälle ihmisten yksityisyyden piiriin. Tahtoa sellaiseen kyllä löytyy tekijänoikeusteollisuuden piiristä, mutta poliitikot ovat varovaisia.

Todellisessa maailmassa musiikki leviää tietoverkossa sekä laista riippumatta että sen ehtojen mukaisesti. Laista piittaamatonta (ei kuitenkaan välttämättä rikollista) levittämistä edustavat vertaisverkot, nuo uuden ajan kaveripiirit. Kun ennen kopsatut kasetit kiersivät pienessä kaverijoukossa, vertaisverkossa kavereita voi olla miljoonia ja "kasetteja" edustavat miljoonat musiikkitietueet. P2P-maailmaa on erittäin vaikea tutkia, joten siitä liikkuu lähinnä kauhupropagandaa. On kuitenkin vahvat perusteet arvioida, että se edustaa huomattavalle nuorempien ikäluokkien teknisesti edistyneelle joukolle normaalia tapaa harrastaa musiikkia. Toiminta ei liiku akselilla laillinen - laitton, vaan kynnyskysymyksiä ovat kätevyys, nopeus ja halpuus.

Vaikka lainsäädäntö meillä ja muualla pitää laillisen verkkojakelun tiukoissa rajoissa, tavoitteena ei tietenkään ole sen estäminen. Kun oikeudenhaltija niin haluaa, musiikki leviää verkon kautta nopeasti ja helposti. Siihen ei tarvita verkkoympäristössä edes levy-yhtiötä, teknisesti näppärä artisti voi hoitaa asian itsekin. Massamyyntiin eivät useimpien rahkeet riitä, mutta ainakin tunnetuksi tekemistä voi tehdä itse. Verkkojakelu tarjoaa niin mittavat säästöt musiikin myynnissä, että myös isojen levy-yhtiöiden on suorastaan pakko tulla toimintaan mukaan, kuten on tapahtunutkin Applen aloitettua toimintansa. Isojen yritysten näkökulmasta ratkaisevaa on aina tilinpidon viimeisen viivan alle jäänyt luku. Kun se on verkkokaupan avulla suurempi kuin perinteisellä tyylillä, perinne saa mennä.

Laki sallii myös antaa oma musiikki vapaasti muiden käytettäväksi verkon kautta. Jos säveltäjä ei ole tehnyt kustannussopimusta nuottikustantajan kanssa, hän voi itse levittää musiikkiaan rajoituksetta niin nuotteina kuin äänitteinäkin (jälkimmäisissä tarvitaan lisäksi esittäjien lupa). Tällä hetkellä on jossain määrin epäselvää, missä määrin perinteiset säveltäjien ja esittäjien etujärjestöt Teosto ja Gramex voivat vaatia asiakkaiskseen ilmoittautuneiden oikeudenhaltijoiden maksavan korvauksia siitä, että antavat musiikkinsa vapaasti muiden käytettäväksi. Analogisessa ympäristössä säveltäjä, joka haluaa tehdä kaupallisen levytyksen omasta musiikistaan, joutuu maksamaan tästä oikeudesta itselleen Teoston kautta.

Äänitteisiin upotetut tekijänoikeuden suojaukset (DRM) ja tiedostojen rampauttaminen esimerkiksi toimimaan vain yhden kauppiaan ohjelmistolla ovat oikeudenhaltijan oikeuksia, mutta laki ei mitenkään edellytä sellaisten käyttämistä myöskään verkkoympäristössä. Suojauksille on säädetty erittäin kireät suojalait, mutta musiikin välittäjä voi myös päättää jättää suojaukset pois. Paineita tällaiseen ratkaisuun on tällä hetkellä ilmassa varsin paljon, kun kauppiaat uskovat voivansa myydä olennaisesti enemmän ilman suojauksia. EU:ssa ovat kilpailuviranomaiset Applen kimpussa, koska iTunes-kytkentää kaupan ja ohjelman välillä pidetään kilpailua estävänä.

Laki ja kirjastot

Julkisten kirjastojen oikeudellinen asema verkkomusiikin suhteen on periaatteiden tasolla yksinkertainen ja selvä. Fyysisten tallenteiden maailmasta tuttua laillisten teoskappaleiden edelleen levittämisen oikeutta ei verkkoympäristössä ole. Kirjastoilla ei ole lakiin perustuvia erivapauksia eräitä Kansalliskirjastoa koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kirjastot voivat toimia verkkoympäristössä musiikin levittämisessä kahdella tavalla. Kirjastot voivat ensinnäkin muiden kiinnostuneiden tavoin levittää tekijänoikeudellisesti vapaata musiikkia haluamallaan tavalla ja resurssiensa puitteissa. Se toinen tapa on tehdä tekijänoikeuden suojaaman musiikin osalta sopimuksia oikeudenhaltijoiden kanssa joko suoraan tai pohjoismaiseen tyyliin kollektiivisiä sopimuksia hyödyntäen.

Musiikki on nuottina tekijänoikeudesta vapaa, kun tekijöiden kuolemasta on kulunut 70 vuotta. Nuotin kohdalla on otettava huomioon kolme tekijäryhmää: säveltäjät, sovittajat ja sanoittajat. Kunkin suoja-aika lasketaan erikseen, joten sovitettu vokaaliteos vapautuu vasta kun viimeksi kuolleen tekijän kuolemasta on kulunut tuo 70 vuotta. Esimerkiksi Oskar Merikannon laulun *Hiihtäjän hymni* musiikki on vapautunut jo vuonna 1974 (tuolloin suoja-aika oli vielä 50 vuotta), mutta Ilmari Kannon teksti nauttii suojaa aina vuoteen 2041 asti. Sovittajan suoja koskee vain itse sovittusta, jolloin vapautuneen teoksen tietty, täsmällinen versio voi olla suojattu. Nuotin kustantajan oikeudet raukeavat viimeistään silloin, kun tekijöiden suoja-aika päättyy. Kustannusoikeudet voivat raueta aikaisemminkin, koska kustantajalla ei ole lakiin perustuvia oikeuksia, ainoastaan sopimukseen perustuvia.

Äänitteiden suoja on itse sävellysten osalta samanlainen kuin nuoteillakin, mutta sen lisäksi äänitteet saavat suojaa esittäjille ja levy-yhtiöille säädetystä lähioikeudesta. Nämä varsinaista tekijänoikeutta kevyemmin suojatut esitykseen liittyvät oikeudet ovat voimassa 50 vuotta äänitteen julkaisemista tai tallennusvuodesta. Vaikka John Lennonin ja Paul McCartneyn sävellysten oikeudet raukeavat vasta kun Sir Paulin kuolemasta - milloin se sitten tapahtuukin - on kulunut 70 vuotta, oikeudet The Beatles -yhtyeen äänityksiin alkavat raueta 5-6 vuoden kuluttua.

Lain kirjastoille tarjoamat erivapaudet

Tekijänoikeuslain ja vastaavan EU-direktiivin lähtökohtana on, että verkkomaailmassa oikeudenhaltija päättää yksinään musiikin levittämisestä. Lakiin on otettu vain muutamia sellaisia säädöksiä, joiden voidaan katsoa antavan julkisille kirjastoille joitakin erivapauksia verkkomusiikin suhteen. Tärkeimmät niistä liittyvät Kansalliskirjaston tehtäviin, muutamia muut muiden asetuksella määriteltujen tieteellisten ja maakuntakirjastojen turvakopiointioikeuksiin. Sopimussisäisäädösten avulla voidaan lisäksi pyrkiä käyttöoikeuksiin, joita laki ei suoraan salli.

Kansalliskirjastolle – muodollisesti vapaakappalekirjastoille – on säädetty oikeus ottaa avoimesta tietoverkosta talteen myös (suomalaista) verkkomusiikkia ja näin talteen otettua musiikkia voivat kansalaiset käyttää kirjaston tiloissa. Kansalliskirjastollakaan ei tule olemaan oikeutta levittää taltioimaansa verkkomusiikkia miten tahansa, vaan se on muun vapaakappaleaineiston tavoin käytettävissä lähinnä vain kirjastossa itsessään. Vapaakappaleaineiston käytön yksityiskohdat ovat toistaiseksi avoinna, koska uusittavana oleva vapaakappalelaki ei ole valmistunut.

Tekijänoikeuslaki antaa nimetyille kirjastoille oikeuden valmistaa arkisto- ja turvakopioita sellaisesta omasta aineistosta, joka on vahingoittumiselle altista eikä kaupallisesti ostettavissa. Laki antaa kirjastoille oikeuden tehdä turvakopiot millä tahansa tekniikalla. Vuonna 2006 voimaan astuneeseen lakiin sisältyy myös uusi säädös, joka antaa kirjastoille oikeuden välittää yleisölle turvaväyistä digitoitua aineistoa laitoksen tiloissa.

Vaikka tämän säädöksen nojalla tapahtuva palvelu ei ole varsinaista verkkolevittämistä, voidaan sitä kuitenkin pitää eräänä verkkojakelun muotona. Verkko tosin voi tällä hetkellä muodostua vain saman laitoksen eri pisteiden välille, lukuun ottamatta vapaakappalekirjastoja, joilla on oikeus välittää turvaväyistä digitoituja sisältöjä myös kirjastojen välisen intranetin kautta. Kansalliskirjastossa digitoitu vanha äänilevy voidaan tarjota kuunneltavaksi Joensuun yliopiston kirjastossa, mutta ei Lapin maakuntakirjastossa Rovaniemellä. Vuoden 2007 alusta voimaan astuneet sopimussisäisäädökset antavat kirjastoille mahdollisuuden pyrkiä sopimusteitse järjestelyyn, jonka avulla rovaniemeläinenkin voisi hyödyntää Kansalliskirjastossa tehtyä vanhan kokoelman digitointia. Toistaiseksi se on kuitenkin vain toive, jonka toteutumisesta ei ole mitään takeita.

Kirjastot lain ja markkinoiden välissä

Käytännössä julkinen kirjasto on verkkoympäristössä lain ja markkinoilla toimivien oikeudenhaltijoiden välisessä ahtaassa tilassa. Kun puhutaan tekijänoikeuden suojaamasta musiikista, laki pakottaa verkkopalvelua haluavan kirjaston sopimaan asiasta kaupallisen sisällöntarjoajan kanssa. Tämä oli EU-direktiivin valmisteluvaiheessakin pelin henki alusta alkaen. Missään vaiheessa kirjastojen tapaisille toimijoille ei ole ollut tarjolla muuta kuin kaupallinen vaihtoehto.

Käytännön vaihtoehtoja pohdittaessa on muistettava, että tekijänoikeuslaki sopimusneuvotteluihin pakottaessaan ei säätele sopimusten sisältöä. Kirjastoilla ei lisenssineuvotteluissa ole mitään lakiin perustuvia oikeuksia lukuun ottamatta sitä, että neuvotella saa. Toisin kuin fyysisten tallenteiden maailmassa, myyjä voi yksinkertaisesti kieltäytyä myymästä kirjastolle käyttöoikeuksia. Tästä seuraa myös hinnoittelun vapaus; verkkomusiikille ei ole olemassa mitään ”oikeaa” hintaa, hinnat muodostuvat kysynnän ja tarjonnan lakien perusteella markkinoilla. Jos haluttua tavaraa on vain yhdellä myyjällä, hän voi monopoliasemansa turvin hinnoitella tuotteen haluamallaan tavalla.

Kirjastoilla ei ole lakiin perustuvia neuvotteluaseita, joten markkinatilanteessa kirjasto voi vaikuttaa jonkin verkkomusiikkipalvelun saamiseen lähinnä olemalla hyvä tai ainoa maksaja. Hyvä maksaja kirjasto voi olla sen takia, että se saattaa olla yksilöitä pitkäjänteisempi ja isompi volyymiltään. Jos iso kirjastojärjestelmä tilaa verkkomusiikkipalvelua, sitä tuskin ostetaan vain lyhyeksi ajaksi tai vain muutaman lisenssin verran.

Kirjaston tilanne on selkeästi parempi, jos sen havittelemalla palvelulla ei ole juurikaan muita maksavia asiakkaita. Tällaisessa tilanteessa kirjasto voi saada palvelun edullisestikin ja kenties myös käyttöehtoja väljennetyksi lähtötilanteesta. On kuitenkin selvää, että jos juuri muita ostajia ei ole näköpiirissä, palvelu on joko huono(maineinen) tai sitten sen sisältö ei kiinnosta laajoja ryhmiä. Tällaisessa tilanteessa asiakkuuden järkevyys on tietysti rahasta riippumatta kyseenalainen, jollei ole selkeästi tiedossa tarve oman asiakaskunnan keskuudessa.

Kirjaston tilanne neuvotteluasemassa riippuu myös olennaisesti siitä, minkälaisena toimijana se pyrkii olemaan. Jonkin palvelun maksaminen käyttäjien puolesta (täyssubventio) sopii tietysti palvelun myyjälle, joka saa katteen kaikesta käytöstä menettämättä potentiaalisia asiakkaita. Näin toimitaan ainakin Tanskassa, missä valtio ja kirjastot yhdessä maksavat kaikesta kirjastojen verkkomusiikin käytöstä. Tilanne muuttuu kokonaan, jos kirjaston haluama palvelu voidaan kokea myyjän näkökulmasta kilpailevana. Näin voi olla, jos kirjaston tarjoama käyttö sisältää jotain etuja loppukäyttäjän näkökulmasta, jolloin hän valitsee mieluummin kirjaston palvelun. Tällaista tilannetta yksikään järkevä verkkomyyjä ei tietenkään päästä tapahtumaan.

Jos julkinen kirjasto haluaa olla merkittävä tekijä kaupallisen (tekijänoikeudellisesti suojatun) musiikin verkkovälittämisessä, sillä on oltava runsaasti rahaa tai erikoistunut käyttäjäjoukko, jolle sisällöntuottaja voi räätälöidä muuten kannattamattoman tarjonnan. Suomessa kirjastoilla ei juurikaan ole ylimääräistä rahaa, ei varsinkaan musiikkipalveluilla. Kun CD-levyjen ostaminen jossain vaiheessa vähenee tarjonnan vähenemisen myötä, jonkin verran määrärahoja saattaa ”vapautua” verkkomusiikin käyttömaksuihin. Tämä ei kuitenkaan ole varmaa tai vääjäämätöntä, käyttöä löytyy muittenkin aineistojen suunnalta hyvin herkästi, kuten on moneen kertaan nähty. Palveluiden hintatasosta ei myöskään ole vielä mitään yleistä kuvaa saati tietoa.

Tietylle käyttäjäjoukolle räätälöity kuuntelu- tai jopa latauspalvelu saattaa olla Suomenkin olosuhteissa mahdollinen, kuten jäljempänä esiteltävä Naxos Music Libraryn käyttö Sibelius-Akatemiassa osoittaa. Yleisten kirjastojen puolella on sen sijaan vaikea kuvitella olosuhteita, joissa kirjasto varaisi käyttömaksurahaa hyvin suppean asiakasryhmän palvelemiseen. Siihen ei löydy perusteita palvelupoliittisista periaatteista eikä todennäköisesti päättäjienkään puolelta. Nykyisten toimintaehtojen puitteissa tällainen räätälöity palvelu vaikuttaa kuitenkin ainoalta realistiselta vaihtoehdolta.

Käytännön esimerkki: Naxos Music Library

Verkkomusiikin välitystä on syytä tutkia myös käytännön esimerkin valossa. Sellaiseksi sopii Naxos Music Library –palvelu, joka on käytössä ainakin Sibelius-Akatemiassa ja jota esimerkiksi HelMet-kirjastoissa aiotaan vuoden 2007 aikana kokeilla. NML on kuuntelupalvelu, johon ei liity musiikin lataamista. Tässä mielessä se on toiminnallisesti yhteen asiaan keskittyvä palvelu. Olen jäljempänä pohtinut lyhyesti myös kaupallisten musiikkilataamoiden toimintaa kirjastojen näkökulmasta.

NML myy yksilöille ja yhteisöille musiikin verkkokuuntelun käyttöoikeuksia. NML ei myy lataus-oikeuksia, eikä sen musiikkia saa myöskään välittää edelleen. Kuuntelu on toteutettu ns. *streaming*-tekniikalla, joka estää yksinkertaisen ja vaivattoman kopioinnin. Kopiointi on silti mahdollista äänikortin kautta, mutta edellyttää jonkin verran asiantuntemusta ja viitseliäisyyttä.

NML tarjoaa musiikin kuuntelijoille kolmea kuuntelulaatua, joista heikkomuotoisin on tarkoitettu modeemiyhteyden varassa oleville. CD-tasoisella äänellä tarkoitetaan 128 Kbps-taajuista ääntä, near-CD on puolet tästä. Molemmat ovat riittäviä tietokoneiden normaalikaiuttimille, oikeilla kaiuttimilla 64 Kbps on aika latteata kuunneltavaa. NML on suunniteltu Windows-koneisiin, Macin käyttäjät joutuvat varautumaan virityksiin. Koneessa täytyy olla myös Microsoftin Media Player 9.0, jotta musiikki varmasti soi.

Luettelossa on tällä hetkellä yli 15000 CD-levyllistä musiikkia, yhteensä 220000 raitaa. Tarjonta kasvaa noin 500 levyllä kuukaudessa. Vaikka kokoelma ei ole suurehkon suomalaisen musiikkikirjaston vastaavaa isompi, levyt ovat aina paikalla ja kartuntavauhti on aika ylivoimainen. NML on pääosin taidemusiikkipalvelu. Muitakin musiikin lajeja on tarjolla, mutta lähinnä kuriositeettina, kuten on Naxosin CD-puolella muutenkin. Oman tarjonnan lisäksi mukana on näytteitä monilta muiltakin levymerkeiltä. Tunnetuimpia lienevät Alba, BIS, Caprice, Chandos, Dacapo, Gimell, Hungaroton, Proprius, Vanguard Classics ja Wergo. Näiden yhtiöiden tuotanto ei ole mukana suinkaan kokonaan, kuten Naxosin oma.

NML:n käyttö on yksinkertaista, joskin suhteellisen paljon hiiren naksuttelua vaativaa. Kun valikoima on iso, menee hakuihin helposti hetki jos toinenkin. Yleisesti ottaen palvelu on kuitenkin jokamiehelle ja -naiselle soveltuvaa. Myös kirjautuminen on yksinkertaista, kirjastoympäristössä se voi tapahtua kirjastokortin numerolla.

Sibelius-Akatemia on hankkinut NML:n, jonka lisäksi opiskelijoille ja opettajille on tarjolla toinen samantyyppinen palvelu Classic Music Library. Akatemia on hankkinut ns. ison lisenssin, jonka turvin voidaan tarjota rajoittamaton yhtäaikaista kuuntelua laitoksen koneilla. Lisäksi akatemian intranetin kautta on mahdollista käyttää palvelua myös kotoa käsin. Kirjaston lukusalissa on muutama kenen tahansa vierailijan käytettävissä oleva kuuntelupääte.

Maaria Harviaisen mukaan molemmilla akatemialle hankituilla palveluilla on omat vahvuutensa ja kannattajansa, joten ne musiikkikorkeakouluympäristössä täydentävät hyvin toisiaan. ”Akatemiassa äänitetietokannat on otettu positiivisesti vastaan. Tietokannat ovat käytettävissä opetusluokissa ja kaikissa taloissa. Helppoa saavutettavuutta on pidetty suurena helpotuksena opetukseen ja opiskeluun. Äänitteitä voi myös linkittää esim. musiikin historian verkko-oppimateriaalin ääninäytteiksi. Kokonaisuutena äänitetietokannat ovat olleet ainakin toistaiseksi hintansa väärtejä, vaikka molemmissa on ollut jonkinlaisia lastentauteja ja kehittämistäkin on. Omien soittolistojen tekeminen on uusi piirre. Se on sinänsä opetuksen tarpeisiin hyvä olemassa, mutta toistaiseksi sen toiminta ei vastaa meidän tarpeita. Soittolistoja pääsee tekemään yhdellä ainoalla tunnukseella ja kaikki soittolistat näkyvät kaikille käyttäjille. Käymme paraikaa keskusteluja voisiko toimintaa kehittää niin että tunnukset olisivat henkilökohtaisia ja soittolistojen näkyvyyttä voisi säädellä ja antaa käyttöön tietyille ryhmille tms.”

Naxos Music Libraryn lisenssihinnat ovat neuvottelukysymys, mutta yleisille kirjastoille näyttää Suomen ja Ruotsin olosuhteissa olevan tällä hetkellä tarjolla lisenssi vuodeksi noin 150 eurolla. Lisenssien määrällä ratkaistaan, kuinka monta kuuntelijaa voi palvelussa olla kytkeytyneenä samaan aikaan. Sibelius-Akatemian lisenssi on hinnoiteltu aivan toisella tavalla, koska siellä on jollain tavalla laskettavissa oleva käyttäjäjoukko. Ehkä myös oppilaitosluonne on vaikuttanut hintatasoon, sillä akatemia on maksanut vuoden lisenssistä vain 3700 euroa. Samalla rahalla saisi yksittäislisenssejä vain 25 kappaletta. Classical Music Librarysta akatemia on maksanut 2800 euroa.

Yleisen kirjaston näkökulmasta voisi olla käyttöä NML:n erikoishauulla ”moods and scenarios”. Sen kautta voi tavoitella esimerkiksi iloista, rakastettavaa, dramaattista, rauhallista tai vihaista musiikkia sekä luontoaiheita. Iso kysymys kuitenkin on, kuinka hyödylliseksi NML:n kaltainen taidemusiikkiin keskittyvä palvelu yleisessä kirjastossa on eli kuinka suurta sen käyttö voisi olla. Tätä aiotaan testata HelMet-kirjastojen kokeilussa. Malmön kaupunginkirjaston kokemusten mukaan heillä syntyi 30 lisenssin avulla vain noin 500 kuuntelutapahtumaa kuukaudessa. Se ei kuulosta kovinkaan suurelta määrältä. Yhden kuuntelutapahtuman laskennalliseksi hinnaksi tulisi Malmössä noin 75 senttiä.

Tämän subvention hintaa voi verrata keskimääräiseen CD-levyyn, joka ostetaan 20 eurolla kirjaston pysyvään kokoelmaan. Jos arvioidaan, että suosittu levy ehtii elinkaarensa aikana käydä 100 lainaajalla, yhden lainan hinnaksi tulee 20 senttiä. Sillä hinnalla levyä on voinut kuunnella vaikka kuinka monta kertaa, sen on voinut kopioida yksityiseen käyttöön ja kuunteluajan/-paikan on voinut itse valita vapaasti. Populaarimusiikkipalvelun kuuntelutapahtumien määrä olisi oletettavasti paljon suurempi kuin taidemusiikilla, mutta eipä tällaisia kuuntelupalveluita ole tarjollakaan (jos joku lukija tietää, vinkatkoon).

Musiikkilataamot ja kirjastot

Jos on populaarimusiikin kuuntelupalveluiden tarjonta verkossa vähäistä, sitä suurempi osuus sillä on niissä lukuisissa kaupallisissa palveluissa, joita internetin kautta voi tänä päivänä käyttää. Maailmalla ykköspaikkaa on alusta alkaen pitänyt Applen iTunes, Suomen suurimmaksi on tietävästi noussut SanomaWSOY:n konserniin kuuluva Musiikkilataamo. Kumpikin tarjoaa mahdollisuuden ladata omalle koneelle musiikkitietueita (myös kokonaisia albumeita) maksua vastaan. iTunesin hinta on ollut noin dollarin raidalta, Musiikkilataamossa hinnat vaihtelevat 99 sentistä ylöspäin aina 1,39 euroon (perustuu pieneen otantaan, hintahaitari ei ole selkeästi esillä).

Musiikkilataamon kaltaiset palvelut on tarkoitettu tietokonetta kotona käyttäville yksityisille henkilöille. Tämänhetkisessä palvelussa ei ole mitään sellaista elementtiä, jonka voisi soveltaa sellaiseen kirjastoympäristöön. Palvelun ohjeissa ei tosin missään sanota, ettei kirjasto voisi ostaa musiikkitiedostoja siinä kuin yksityishenkilökin. Tekijänoikeuslaista kuitenkin seuraa suoraan, että näin ostetulla musiikkitiedostolla ei saisi kirjastossa tehdä mitään.

Tilanne muuttuu lain näkökulmasta, jos kirjaston asiakas tilaa musiikin yksityiseen käyttöönsä, mutta kirjasto maksaa käyttöoikeudesta perittävän maksun. Tällaiselle palvelulle ei ilmeisesti olisi juridisia esteitä. Se on kuitenkin kaikilta muilta osiltaan mahdollon palvelumalli kirjastolle. Rajoittamaton latausmahdollisuus romuttaisi kirjaston talouden nopeasti, eikä tiukasti asiakaskohtaisesti säännellyn lataamisen järkevyyttä voi kovinkaan hyvin perustella (miksei saman tien jaeta tätä rahaa tasan kuntalaisille eli kevennetä verorasitusta?).

Kuntalaisen, kirjaston asiakkaan näkökulmasta Musiikkilataamo ja muut vastaavat palvelut ovat hyvin epäkirjastonomaisia. Ne ovat kauppoja, joiden palvelumalli ei perustu kierrättämiseen vaan yksinoikeudella myymiseen ja ostamiseen. Niiden palveluissa on vain vastikkeellisia osioita, eikä esimerkiksi Musiikkilataamo tarjoa mahdollisuutta kuunnella musiikkia ennen ostopäätöksen tekemistä. Tämä kaupankäynnin malli seuraa tarkasti CD-levyn myynnin kuvioita, ainoana poikkeuksena on mahdollisuus ostaa albumista vain ne hitit.

Musiikkilataamoiden eli myyjien näkökulmasta kirjasto on tässä liiketoimintamallissa kummajainen. Lataamoilla ei ole kirjastoille mitään palveluita, toisin päin voisi kuvitella lataamoille kelpaavan, jos kirjaston tietokantaan liitettäisiin suorat linkit ostettavissa oleviin albumeihin ja raitoihin (”Jos et jaksa odottaa varausjonossa, osta heti!”). Olisiko se kirjastojen näkökulmasta mielekästä toimintaa, onkin sitten eri asia.

Tekijänoikeudellisesti vapaa musiikki

Näyttää siis siltä, että kirjastot voivat osallistua musiikin verkkovälittämiseen lähinnä taidemusiikin kuuntelupalveluita tarjoamalla. Vaikka kuinka asioita kääntelee, on vaikeata löytää muita toimivia palveluita ja toimintamalleja. Tilanne muuttuu radikaalisti, kun tekijänoikeudelliset rajoitukset poistetaan. Mahdollisuuksia ja tehtäviä alkaa kasautua nopeasti ja paljon.

Kirjastot voivat toimia aktiivisesti tekijänoikeudellisesti vapaan musiikin levittämisen kaikissa vaiheissa (digitointi, dokumentointi, tiedostojen levittäminen). Digitointi on aloitettu monissa maissa kansalliskirjastoissa, niin myös Suomessa. Raita-tietokanta on ollut toiminnassa jo puolitoista vuotta tarjoten vanhempien suomalaisten äänitteiden kuuntelun ja lataamisen mahdollisuuden kaikille kiinnostuneille. Sibelius-Akatemiassa on merkittäviä digitointihankkeita vireillä, samoin Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksessa. Helsingin kaupunginkirjastossa toteutettiin kokeiluna LP-levyjen digitointia ja tarjoamista HelMet-tietokannan kautta kuultavaksi ja ladattavaksi.

Tällä suunnalla kirjastojen mahdollisuuksia rajoittaa lähinnä resurssien vähäisyys ja mielikuvituksen mahdollisesti riittämätön lento. Jo toteutuneet hankkeet osoittavat kuitenkin, ettei kysymys on mistään ylivoimaisen hankalasta asiasta. Pikemminkin asia on päinvastoin. Sen ovat tähänastiset hankkeet kuitenkin osoittaneet, että jonkinlaista yleisempääkin suunnittelua soisi musiikin puolella esiintyvän. Valitettavasti sellaiseen ei innostuksen keskellä kuitenkaan ole riittänyt intressiä. Vaarana on sekä turhan päällekkäisen työn riski että pelko erilaisiksi muotoutuvista teknisistä standardeista.

Jotain asialle olisi kuitenkin syytä tehdä. Aktiivinen toiminta musiikin digitoinnin ja välittämisen alueella on niin selkeästi tulevaisuutta määrittävä ilmiö, ettei sitä voi jättää kokonaan satunnaisten hankkeiden ja ideoiden varaan. Ongelmana on kuitenkin se, ettei mikään organisaatio tunnu pitävän koordinoitua omana tehtävänä. Opetusministeriön toimialaan se ilman muuta kuuluisi, mutta ei näytä käytännössä kuuluvan. Pitäisikö musiikkikirjastoyhdistyksen ottaa tässäkin asiassa aloite?

Digitointia lain ja sopimuslisenssin varassa

Lopuksi on syytä palata niihin mahdollisuuksiin, joita Suomen tekijänoikeuslaki tarjoaa kirjastoille myös suojatun musiikin digitoinnin ja käytön alueilla. Näissä ei ole kysymys ensisijaisesti tai edes

välttämättä verkkopalvelusta, mutta digitoinnista ja digitoidun sisällön etäkäytöstä kuitenkin. Tällaisen toiminnan perustana ovat ne lain erivapauspykälät, joista on aiemminkin ollut melko runsaasti puhetta.

Lain 16 §, 16a § ja 16d § tarjoavat mahdollisuuksia laajentaa nykyisiä musiikkipalveluita tavalla, joka täydentää sekä Raita-tietokannan että muiden verkkopalveluiden antia. Lähtökohtana on lain 16 §, joka sallii tieteellisten ja maakuntakirjastojen digitoida turvasyistä sellaista oman kokoelman aineistoa, jota ei kaupallisesti ole saatavana. Näin digitoituja sisältöjä voi välittää yleisölle laitoksen tiloissa tarkoitukseen varatuilla päätteillä, joista on poistettu digitaalisen kopioinnin ja edelleen välittämisen mahdollisuus.

Voidaan perustellusti lähteä siitä, että kaikki vanhat musiikkiäänitteet, musiikin kuvataallenteet ja nuotit täyttävät lain 16 §:n ehdot, sillä ne ovat vaurioitumiselle alttiita eikä niitä voi enää ostaa. Laki ei aseta turvakopioinnille teknisiä esteitä, sallittuja ovat siten kaikki tekniikat skannauksesta digitaaliseen äänen ja elävän kuvan taltioimiseen. Turvakopioinnissa ei tarvitse myöskään laskea tekijänoikeudellisia suoja-aikoja, vaan erivapaus koskee yhtä hyvin suojattua kuin vapaata musiikkia, kunhan sisältö ei ole ostettavissa.

Tekijänoikeusasetuksessa luetellut kirjastot voisivat vaikka saman tien digitoida kymmeniä tuhansia kokoelmiinsa kuuluvia musiikkiäänitteitä, musiikillisia VHS-kasetteja ja nuotteja. Yksittäistapauksissa saattaa kaupallinen saatavuus olla hankalasti selvitettävissä, mutta pääosassa tilanne on aivan selvä. Epäselvyydet alkavat vasta kun kysytään, mitä näillä digitoiduilla vanhoilla aarteilla voi tehdä.

Tekijänoikeuslaki on turvakopioiden käytön suhteen monitulkintainen. Lain 16a § sisältää kolmea erityyppistä käyttötapaa koskevia määräyksiä. 16a §:n ensimmäisen momentin ensimmäinen kohta sallii valmistaa turvakopion lainaamista varten valokopioimistekniikalla. Turvakopioidusta nuotista saa siten laillisesti valmistaa valokopion, jota lainataan alkuperäisen sijasta.

Lain 16a §:n ensimmäisen momentin toisen kohdan perusteella asetuksessa mainitut kirjastot voivat valmistaa etukäteen valokopioita sellaisista kirjallisista kohteista, joita ei turvasyistä haluta antaa asiakkaille lainaksi. Eräiden tulkintojen mukaan tätä lainkohtaa voidaan soveltaa myös sellaiseen aineistoon, joka ei muilta osin täytä turvakopioinnin perusehtoja eli sitä ei kopioida 16 §:n perusteella. Lainkohtaa voisi siten soveltaa myös sellaiseen uudempaan aineistoon, joka voisi olla myös kaupallisesti ostettavissa.

Musiikin kannalta tärkein kohta on 16a §:n toinen momentti, joka sallii turvaperustein digitoidun sisällön välittämisen yleisölle laitoksen tiloissa. Tämän lainkohdan nojalla kaikki turvasyistä digitoitu aineisto voidaan saattaa kirjaston asiakkaiden käyttöön ainakin kirjaston omissa tiloissa. Tähän käyttöön ei saa liittyä digitaalista kopiointia tai edelleen lähettämistä, muuten toiminta voi olla suhteellisen laajaa. Kirjasto voi tarjota mahdollisuuden kuunnella minkä tahansa turvaperustein digitoidun musiikkiäänitteen kirjaston päätteellä. Jossain määrin tulkinnanvaraista on, voidaanko tällä perusteella tarjota mahdollisuus myös elokuvataallenteiden katselemiseen, koska elokuvien julkinen esittäminen on muutoin säädetty luvanvaraiseksi.

Nykyiset lait eivät salli valmistaa turvakopioita lainaamista varten äänitteistä tai kuvataallenteista. Tätä koskenut kirjastoalan vaatimus ei mennyt läpi tekijänoikeuslain tuoreimmassa käsittelyssä edus-

kunnassa. Sen korvaajaksi on tarjottu uutta sopimuslisenssisäädöstä, jonka perusteella kirjastot voivat neuvotella myös sellaisista käyttötavoista, joita laki ei suoraan salli. Kirjastopalveluiden näkökulmasta tällaisia käyttötapoja ovat ensi sijassa oikeus tehdä lainausta varten äänitekopioita sekä oikeus välittää turvasyistä digitoituja sisältöjä laitosten välillä. Näitä koskevat neuvottelut ovat jo käynnissä.

Pidemmällä aikavälillä sopimuslisenssisäädöksiä voidaan joutua käyttämään sen varmistamiseksi, että kirjastot voivat osallistua jollain tavalla myös verkossa pelkästään levitettävän musiikin säilyttämiseen ja välittämiseen. Erään ajatusmallin mukaan kirjastot hankkisivat sopimuslisenssin nojalla oikeudet valmistaa verkkomusiikista CD-levyjä kirjastojen lainausta varten, luonnollisesti korvausta vastaan ja todennäköisesti jonkinlaisen karenssiajan jälkeen. Sopimuslisenssisäädökset sallivat neuvotella mistä tahansa lakiin sisältyvästä käyttömuodosta, joten asiaa on syytä vakavasti tutkia. Myös muita tarpeita saattaa ilmetä.

Pakkorakoa ja suuria mahdollisuuksia

Monessa mielessä musiikin digitaalinen verkkolevitys on kirjastojen kannalta menetetty ja pysyvästi kielletty alue. Rajoitetut kuuntelupalvelut näyttävät olevan mahdollisia, musiikin lataaminen sen sijaan ei. Esimerkiksi e-kirjojen kaltaista palvelua ei näyttäisi olevan musiikissa kehitteillä. Kirjastojen neuvotteluasemat eivät ole järin vahvat, musiikkitiedostojen myynnissä kirjastot voidaan kokea yksiselitteisesti kilpailijoina.

Varsin synkeän kaupallisen rintaman ulkopuolella tilanne näyttää paljon paremmalta. Maailmassa on paljon sellaisia musiikintekijöitä, jotka voivat motivoitua levittämään musiikkia myös ilman taloudellista tavoitetta. Kirjastolaitos voisi kehittyä tällaisen levitystoiminnan keskitämöksi, koska meillä on pitkän aikavälin kokemusta kulttuurituotteiden epäkaupallisesta esilläpidosta.

Maailmassa on myös paljon sellaista musiikkia, jonka käyttö ei enää ole tai ei koskaan ole ollutkaan tekijänoikeuden rajoittamaa. Tällä alueella kirjastot voivat vapaasti kehittää mielekkäiksi koettuja palveluita, jollaisiin kirjastoilla toisaalta ei ole mitään etu- tai yksinoikeutta. Internetin piirissä tapahtuu koko ajan nopeata kehitystä, joka ajoittain purkautuu YouTuben kaltaisina läpimurtoideoina. Musiikin puolella tällaista palvelua ei ole syntynyt tekijänoikeusteollisuuden tiukan valvonnan takia, mutta ehkä sekin on vain ajan kysymys. Jos verkkoon kehittyy ”YouMusicin” kaltainen palvelu, musiikkikirjastojenkin maailma muuttuu pysyvästi.

Myös lainsäädännön suojissa on rajallisia mahdollisuuksia parantaa vanhemman aineiston käytettävyyttä ja säilymistä. Niiden hyödyntäminen on pitkälle kiinni kirjastojen omasta aktiivisuudesta ja panostuksesta. Työtä on toistaiseksi tehty lähinnä tieteellisten ja erikoiskirjastojen puolella, yleiset kirjastot ovat vasta heräämässä lain tarjoamiin mahdollisuuksiin. Mahdollisuudet ovat täälläkin varsin laajat, työn puutetta ei ole näköpiirissä.

Otsikon edellyttämä johtopäätös ei siis ole pessimistinen, pikemminkin mahdollisuuksia pursuva. Realistinen on kuitenkin syytä olla, ehkä joissain nopeissa käänteissä myös varovainen. Voimavaramme ovat niin vähäiset ja huteralla pohjalla, ettemme pelkästään omilla päätöksillä voi luvata asiakkaille kaikkea periaatteessa mahdollista verkkohyvää. Täysin vailla mahdollisuuksia emme kuitenkaan ole. Siitä toteamuksesta on hyvä jatkaa.

Heikki Poroila

Intervalli 1/2007

Summary in English

In his editorial *Enough of new challenges*, editor-in-chief Heikki Poroila discusses the reasonings behind the decision to move from paper to PDF. Money has been only one reason, in digital format Intervalli is colourful and there is no need to shorten articles. In the long run the readers decide, if the new way is good or even better than the old way.

Interview with Chris Gurney and Juha Vyyryläinen from Helsinki City Library tells the story of the new joint web site of the music libraries in Helsinki Metropolitan Library System (HelMet). New services like copyright-free music downloading are challenging the traditional provision of useful information about business hours, staff and music magazines. The idea of linking the best net services of all the Finnish public music libraries is alive and kicking.

Second topic is entitled *What to do when...?* Seventeen music library colleagues from different parts of Finland discuss the changing role of public music libraries. The title refers to the fact that within 10 years' time the big post-war age classes are retiring and are having more time to use the library services. At the same time the younger generations seem to turn their backs to music libraries, because all they need they get from the internet. Views are divided, the pessimistic ones being the minority though. The Finnish music librarians tend to think, that needs and services may change, but the public music library survives.

Third and last article deals with music on the internet and music libraries. The scene of technical possibilities and copyright restrictions is studied the public music library services in mind. While the role of music libraries in web services is quite limited with copyrighted music, there still are tempting possibilities, e.g. listening services like Naxos Music Library actively used in Sibelius Academy and projects with copyright free music (for example the Raita database of Finnish National Library). Conclusion is, that the music libraries cannot go on with traditional lending service (no rights with the net music), but that won't be the end of it all, if the music librarians take the initiative and introduce their own ideas of future's public music libraries.

There is also a reminder (on page 31) of the Baltic-Nordic Music Library Meeting in Helsinki in 30-31 August this year, *Music - Politics - Libraries*. If you cannot travel to Sydney, think about visiting autumnal Helsinki instead!

Tämän numeron kirjoittajat ja puhujat

Riitta Aalto-Koistinen, Helsinki
Maria Ala-antti, Tornio
Chris Gurney, Helsinki
Pirjo Hakuni, Tampere
Tommi Harju, Sibelius-Akatemian Kuopion kirjasto
Maaria Harviainen, Sibelius-Akatemian kirjasto
Valentin Hintikka, Nurmijärvi
Ulla Hirvonen, Kempele
Outi Kytömäki, Ylöjärvi
Markku Lehikoinen, Espoo
Liisa Lehtikangas, Salo
Jaakko Lind, Vantaa
Kyösti Mäkelä, Jyväskylä
Nimimerkit **Asko** ja **Reijo**
Heli Pohjola, Raisio
Heikki Poroila, Vantaa
Elina Suni, Helsinki
Viivi Tulkki, Espoo
Jyrki Valto, Kirkkonummi
Juha Vyyryläinen, Helsinki

Useimmat tämän numeron valokuvat otti Heikki Poroila.
Sivuilla 9 ja 32 olevat kuvat on napattu netistä ilman lupia (tekijöiden nimiä yritettiin kyllä metsästää huonolla menestyksellä),
potretit sivuilla 14, 21 ja 23 on julkaistu luvan kanssa, mutta kuvaajien nimet eivät olleet ajoissa tiedossa.

Tämän vuosikerran taiteilija on **José Victoriano González-Pérez** (1887 – 1927), paremmin nimellä **Juan Gris** tunnettu espanjalaissyntyinen mutta Ranskassa toiminut kubisti, jonka töissä esiintyy runsaasti musiikillisia aiheita. Voimme nauttia Grisin taiteesta näin vapaasti, koska tekijänoikeus Grisin tuotantoon on rauennut jo vuonna 1998.